

William Shakespeare
A KÉT VERONAI NEMES

(The Two Gentlemen of Verona)

Fordította: Szabó Magda

SZEMÉLYEK

A MILÁNÓI HERCEG, Szilvia apja

VALENTIN | a két nemes

PROTEUS |

ANTONIO, Proteus apja

THURIO, Valentin ostoba vetélytársa

EGLAMOUR, Szilvia szövetségese

FOGADÓS, akinél Júlia megszáll

RABLÓK, Valentin társai

FÜRGE, Valentin bolondos szolgája

DÁRDÁS, Proteus bolondos szolgája

PANTHINO, Antonio szolgája

JÚLIA, Proteus szerelmese

SZILVIA, Valentin szerelmese

LUCETTA, Júlia komornája

Szolgák, zenészek

Szín: Verona; Milánó; erdő Milánó határában

ELSŐ FELVONÁS

1. szíj

*Verona egyik tere.
Belép Valentin és Proteus*

VALENTIN

Kedves jó Proteusom, ne beszélj le!
Ki otthon ül, nem nő tul otthonán.
Ha ifju életed nem volna rab
Szerelmesed szép szemének bilincsén,
Bizony, arra kérnék, jöjj velem,
Nézd meg inkább a nagyvilág csodáit,
Mint itthon gubbassz, unatkozva, lustán,
S legszebb éveid céltalan fecséreld.
De szíved ég, hát juss a célba, mint én
Vágyom, ha szívem majd megszólal szintén.

PROTEUS

Szóval mégy? Ég áldjon, édes Valentin!
Gondolj rám, ha útközben valami
Különleges kerül szemed elé!
Kivánd, bár én is részese lehetnék
Örömdnek, mikor jól megy sorod;
S a veszélyben - ha veszély törne rád -
Bízd szent imámra válságos ügyed!
Szószólód leszek az Égnél, Valentin!

VALENTIN

Szerelmes könyvből imádkozol értem?

PROTEUS

Olyan könyvből, amelyet szeretek.

VALENTIN

Egy mély érzés sekély történetéből:
„Hogy úszott át Abydosból Leander¹...”

PROTEUS

Nagyon mély érzés mély meséje az,
Hisz füléig szerelmes volt Leander.

¹ *Hogy úszott át Abydosból Leander* - Hero és Leander az ókor híres szerelmespárja. A Hellespontus (ma Dardanellák) két átellenes partján laktak, s valahányszor Hero fáklyával jelt adott, Leander átúszott hozzá.

VALENTIN

Az igaz. Te meg a füled hegyéig,
De Abydosból mégsem úszol át.

PROTEUS

Fülem hegyéig? Jó hegyes a nyelved!

VALENTIN

Na, tompa a te elméd!

PROTEUS

Mit beszélsz?

VALENTIN

Epedsz, és az epedés bére gúny,
A sóhajé egy szende szép tekintet,
S húsz gyötrő éjé egy percnyi gyönyör.
Ha nyersz, talán bajt hoz rád nyereséged,
Ha vesztesz, nyertél - ám tengernyi kint;
Balgaságodra rámeleg az eszed,
Vagy az eszedre megy rá balgaságod.

PROTEUS

Így, nézeted szerint, bolond vagyok?

VALENTIN

Így, ahogy nézlek, félek, igazam van.

PROTEUS

Ámort szapulod - én nem vagyok Ámor.

VALENTIN

Ő az urad, mert ő uralkodik
Rajtad, s azt, kit egy bolond tart igában,
Nem lehet bölcsnek minősíteni.

PROTEUS

Az írók szerint fényes elme mélyén
Is él emésztő szerelem, akár
Emésztő hernyó a bimbó ölében.

VALENTIN

Az írók szerint: mint a ki se nyílott,
Zsenge bimbót hernyó pusztítja el,
Úgy háborítja meg a szerelem
Az ifju elmét: bimbóban emészti.
Alig hasadt még, oda gyöngye szirma,
S bimbóban pusztul minden szép remény.
De mit is töltöm az időt veled,
Kit eskü köt egy balga szenvedélyhez?
Még egyszer: Isten áldjon! Vár apám
A révben, hogy lásson hajóra szállni.

PROTEUS

Elkísérlek még odáig, Valentin!

VALENTIN

Nem, búcsúzzunk el, drága Proteus!
Majd írd meg Milánóba, hogy milyen
Sikert ért el szerelmed és mi újság
Felétek, amíg távol van barátod!
Hasonlóképp én is irok neked.

PROTEUS

Kísérjen Milánóba jószerencse!

VALENTIN

Téged ugyancsak, itthon! Ég veled! *(El)*

PROTEUS

Én szerelemre, ő rangra vadászik,
S elhagyja otthonát, hogy majd diszére
Váljék. Én mindenem, magam, barátom
Elhagynám! Te, Júlia, kicseréltél!
Nem tanulok, fecsérlem az időt,
Fittyet hányok bölcs szónak, a világnak;
Szívem sajog s az elmém belebágyad.

Belép FÜRGE

FÜRGE

Adjon isten, Proteus úr! Nem látta a gazdám?

PROTEUS

Épp most indult a révbe, hogy Milánóba menjen.

FÜRGE

Akkor, fejem rá, már ott ül a bárkán,
S én árva bárány, elvesztettem őt.

PROTEUS

Bizony, a bárány gyakran elbitangol,
Ha a juhásza másfelé csatangol.

FÜRGE

Igazán azt hiszi, hogy a gazdám juhász, én meg birka vagyok?

PROTEUS

Azt hát!

FÜRGE

Hej, akkor ám az én szarvam az övé is, álmomban, ébren egyaránt.

PROTEUS

Buta egy felelet, rávall egy birkára.

FÜRGE

Ez még mindig az én birkaságomat bizonyítja?

PROTEUS

Persze, meg azt, hogy a gazdád juhász.

FÜRGE

Dehogyan! Még az ellenkezőjét is be tudom bizonyítani.

PROTEUS

No, nem lesz könnyű, mert én majd rácáfolok egy másik érvel.

FÜRGE

A juhász szokta keresni a birkát, nem a birka a juhászt. De hát én keresem a gazdám, nem a gazdám engem, ennél fogva nem lehetek birka.

PROTEUS

A birka eleségért jár a juhász után, de a juhász nem élelemért jár a juh után. Te bérért jársz a gazdád után, de a gazdád nem bérért jár utánad - ennél fogva mégiscsak birka vagy.

FÜRGE

Még egy ilyen érv, és elbégetem magamat: beeee.

PROTEUS

Hanem hallod-e? Odaadtad a leveletem Júliának?

FÜRGE

Oda én, uram! Én, szegény elbitangolt jószág, odaadtam a levelét annak a jószágú jószágnak, ő meg, a jószágú jószág, nem adott a fáradságomért semmit nekem, szegény, elbitangolt jószágnak.

PROTEUS

Nagyon kicsi egy legelő ez ennyi tenger jószágnak!

FÜRGE

Hát ha olyan zsúfoltnak találja, legjobb volna tán nyársra húzni a kis-asszonyt.

PROTEUS

Van eszemben! Vigyázz, mert megkapod a magadét!

FÜRGE

Helyes, uram, számítok is rá a levélhordásért.

PROTEUS

Csak hogy nem azt kapod, amit szeretnél, hanem pálcát a nyakad közé.

FÜRGE

Pálcát? Nem pénztárcát? Ilyennek mégse hittem!
Ugyan soványka bér a levélért, mit kedvesének vittem!

PROTEUS

De hát mit mondott?

FÜRGE

(rázza a fejét)
Semmit.

PROTEUS

Semmit? A fejedet rázod? Te semmirekellő!

FÜRGE

Ejnye, uram, csak mutatom, hogy a fejét rázta és nem mondott semmit. Nem kell azért semmirekellőnek nevezni.

PROTEUS

Semmi meg kell, ha összeteszem, éppen semmirekellő.

FÜRGE

No, ha vállalta a fáradságot, hogy összerakja a szót, tartsa is meg a fáradsága fejében!

PROTEUS

Nem, nem, legyen csak a tiéd, amiért postásomnak álltál!

FÜRGE

Sokat ki kell állni öntől, ha tetszik, ha nem, az már szentigaz!

PROTEUS

S ugyan hogy állod ki azt a sok mindent?

FÜRGE

Hát, uram, ami a levelet illeti, ugyan béketűrően, mert hiszen minden fáradságom fejében csak azt az egy szót kaptam: semmirekellő.

PROTEUS

A mennyköbe, de gyorsan vált az eszed!

FÜRGE

Mégse bírja utolérni az ön lassú erszényét!

PROTEUS

No rajta, nyisd ki a szád! De aztán röviden! Hát mit mondott?

FÜRGE

Nyissa csak ki az erszényét, mindjárt kiviláglik a pénz is meg a kisasszony válasza is!

PROTEUS

Na, fickó, itt van a fáradságodért, fogd! Hát szóval mit mondott?

FÜRGE

Hát, uram, nekem komolyan az a véleményem, hogy nemigen kapja meg a kezét.

PROTEUS

Hogyhogy? Ennyit ki tudtál szedni belőle?

FÜRGE

Nem tudtam én, uram, semmit se kiszedni belőle, még egy tallért sem a levélhordásért. De ha már ilyen keményen bánt velem, aki csak közvetítettem az ön érzelmeit, attól félek, hogy önnel se bánik majd szelídebben, ha személyesen nyilatkozik neki az érzelmeiről. Ne is adjon neki más emléket, csak követ, mert kemény ám a kisasszony, akár az acél!

PROTEUS

De hát mit mondott? Semmit?

FÜRGE

Nem az, még annyit sem, hogy „nesze, fogd a fáradságodért!”. Ön viszont, hogy bebizonyítsa, milyen bőkezű, megajándékozott egy garassal. Köszönöm szépen, viszonzásképpen ezentúl csak hordja ki személyesen a leveleit. Isten áldja, Proteus úr, átadom az üdvözetét a gazdámnak!

PROTEUS

Kotródj, védelmezd a hajótöréstől
Hajód - nem süllyed el, míg rajta vagy;
A sors a parton szánt száraz halálra.

Fürge el

Jobb küldönc után nézek: attól tartok,
Át sem veszi Júlia levelem,
Mert ilyen hitvány posta vitte el. *(El)*

2. szín

*Verona. Júlia házának kertjében.
Belép Júlia és Lucetta*

JÚLIA

Itt senki sem hall. Mondd meg hát, Lucetta,
Helyeselnéd, ha lángra gyúlna szívem?

LUCETTA

Persze, de aztán ne essék hiba!

JÚLIA

S mondd, a lovagok kedves kis köréből,
Kik naponta itt csevegnek köröttem,
Ki szerinted a legérdemesebb?

LUCETTA

Sorolja fel csak a nevük, kisasszony,
S elmondom szerény véleményemet.

JÚLIA

Hogy tetszik a szép Eglamour lovag?

LUCETTA

Jó hírben áll, csinos és kellemes,
De énnekem ugyan nem kellene.

JÚLIA

Hát Mercatio? Nagyon sok a pénze!

LUCETTA

A pénze tetszik... Hanem a személye!

JÚLIA

Hát Proteus, ez a kedves lovag?

LUCETTA

Nagy Ég! Az ember milyen balgatag!

JÚLIA

Hogy? Mért törsz így ki neve hallatára?

LUCETTA

Bocsásson meg, azért az mégse járja,

Hogy egy ilyen érdemtelen személy, én,
Itéljek ily kedves urak személyén.

JÚLIA

De másról szóltál! Mért hagynád ki őt?

LUCETTA

Hát akkor... ő a legmegfelelőbb!

JÚLIA

S az érveid?

LUCETTA

Nincs rá nekem, csak olyan női érvem:
Így vélem - nos, mert ez a véleményem.

JÚLIA

Azt mondd, szívem neki tartogassam?

LUCETTA

Persze, ha tartja valamire szívét!

JÚLIA

Mind ostromol - ez soha nem teszi.

LUCETTA

Szerintem mindnél jobban szereti.

JÚLIA

Alig beszél - aligha szenvedélyes.

LUCETTA

A fojtott tűz, az ám csak a veszélyes!

JÚLIA

Nem is szerelmes, aki nem mutatja.

LUCETTA

Az nem szerelmes, aki fitogtatja.

JÚLIA

Jó volna tudni, mi lakik szívében!

LUCETTA

Tán fussa át e levelet, kisasszony!

JÚLIA

„Júliának.” Ki küldte ezt, beszélj!

LUCETTA

A levél tartalmából kiderül.

JÚLIA

Ugyan, mondd meg már, ki adta neked?

LUCETTA

Valentin úr apródja. Szerintem Proteus úrtól hozta.
A kisasszonyt kereste, és hogy arra mentem éppen,
Bocsássa meg, ha hiba volt - én átvettem nevében.

JÚLIA

Ó, szemérmes szívem! Szép kis kerítő!

Át mersz adni egy buja levelet?
Szövetkezel szűz ifjuságom ellen?
No, kitűnő egy tisztség, mondhatom,
S te remekül ellátod tiszteted!
Fogd ezt az írást, küldd vissza azonnal,
Vagy az életben sose lássalak!

LUCETTA

Ezért nem gyűlölet: jutalom járna.

JÚLIA

Kotródsz?

LUCETTA

Megyek. Csak rágódjék magában. *(El)*

JÚLIA

Át kellett volna futni azt az írást -
De szégyen volna visszahívni őt,
S rábírní arra, amiért leszidtam.
Milyen bolond! Tudja, hogy lány vagyok,
S mégsem erőltetett, hogy vegyem át.
A lány szemérmes, akkor is nemet mond,
Mikor igent szeretne mondani.
Be szeszélyes e balga szerelem!
Mint rossz gyerek, a dajkáját csikarja,
S egy perc múlva megcsókolja a pálcát.
Mily gorombán elzavartam Lucettát,
Pedig hogy kívántam, hogy itt maradjon!
Mily dühösen ráncoltam homlokom,
Pedig belül csak úgy ugrált a szívem!
Levezeklem a bűnöm: visszahívom,
S megkérlelem, bocsásson meg nekem.
Lucetta! Hallod?

Lucetta visszatér

LUCETTA

Mi tetszik, kisasszony?

JÚLIA

Nincs még ebédidő?

LUCETTA

Bár lenne már, hogy
Falatozzék, úgy ölje el dühét,
S ne a cselédjét falja fel!

JÚLIA

Mit emeltél fel oly óvatosan?

LUCETTA

Semmit.

JÚLIA

Hát akkor minek hajoltál le?

LUCETTA

Feemeltem a földről egy papírt.

JÚLIA
S az semmi, az a papiros?

LUCETTA
Semmi, ha mondom, ami engem illet.

JÚLIA
Hagyd, akit illet, majd csak fölszedi!

LUCETTA
Nem szedi rá ez azt, akit megillet,
Csak helyesen tolmácsolják szavát.

JÚLIA
Tán egy udvarlód verset írt neked?

LUCETTA
A szövegét el is tudnám dalolni,
Szerezzen hozzá zenét a kisasszony!

JÚLIA
Dehogy szerzek ezzel gondot magamnak!
Dalold csak az *Ég szívem* dallamára!

LUCETTA
Túl könnyű dallam ily sulyos szöveghez!

JÚLIA
Sulyos? Talán nyomós tartalma van?

LUCETTA
Az hát, de édes is, ha ön dalolja.

JÚLIA
Dalold te!

LUCETTA
Sajnos - nekem túl magas...

JÚLIA
No, fogj a dalba hát! Mi az, majom?

LUCETTA
Csak így tovább, így végig bírja szusszal!
Ej, azért mégsem tetszik ez a dallam.

JÚLIA
Ugyan!

LUCETTA
Igen. Nagyon éles, kisasszony!

JÚLIA
A nyelved az, majom!

LUCETTA
Á, az ön hangja vág!
Agyoncifrázza a harmóniát;
Csak egy tenor tenné tökéletessé.

JÚLIA
Azt elfojtotta makacs basszusod.

LUCETTA

Bosszús, hogy Proteusról szól dalom?

JÚLIA

E locsogás ingerel. Már elég volt!
Itt a vége a sok fontoskodásnak!

Széttépi a levelet

Te meg kotródj s hagyd békén a papírt!
Még felszednéd, hogy újra mérgesíts!

LUCETTA

Teszi magát, pedig de boldog lenne,
Ha még egy levél mérgesítené. *(El)*

JÚLIA

Ó, bárcsak ez mérgesíthetne újra!
Csúf kéz, széttépted drága szavait!
Gonosz darázs vagy, lépesmézre szálltál,
S a méhet, amely gyűjtötte, ledöfted.
Megcsókolom mindenegyes darabját.
Mi ez? „Jó Júlia!” Rossz az bizony!
Megállj, majd meglakolsz rossz szívedért!
A nevedet kövekkel zúgom össze,
Dölyfösségedet összegázolom.
Hát ez mi itt? „Sebzett-szivű Proteus.”
Szegény sebzett szív! Keblem lesz az ágyad,
Odafektetlek, míg sebed behegged,
Majd csókom lesz hathatós orvosságod.
Négyszer-ötször is leírta: „Proteus.”
Jó szél, vigyázz! El ne fújd egy szavát sem,
Míg meg nem leltem mindegyik betűjét -
Az én nevem meg vihar kapja szárnyra,
Csapja tarajos, szörnyü szirtre s aztán
Sodorja a bömbölő óceánba!
Ni, a nevét itt kétszer is leírta:
„Árva Proteus, szomorú Proteus,
Az édes Júliának.” Ezt letépem.
Nem, mégse tépem. Jó helyen van itt,
Ő kapcsolta két panaszos nevéhez.
Egymásra hajtom őket. Vívjatok,
Vagy csókolódzzatok, szabad a vásár!

Lucetta visszatér

LUCETTA

Kisasszony,
Kész az ebéd s az édesapja várja.

JÚLIA

Hát akkor menjünk!

LUCETTA

Ez a papír itt árulónk maradjon?

JÚLIA

Hát, ha fontos neked, rakd a zsebedbe!

LUCETTA

No, eleget zsebre raktam miatta,
De felveszem. Még megnáthásodik.

JÚLIA

Látom, folyton ezen jár az eszed!

LUCETTA

Ej, kisasszony, láthat, amit akar,
De én is látok, nem vagyok vak ám!

JÚLIA

No, jössz már végre? Jöjj!

Mindketten el

3. szín

*Ugyancsak Veronában. Antonio háza.
Belép Antonio és Panthino*

ANTONIO

Mondd, Panthino, a klostornál miről
Tárgyalt veled oly komolyan a bátyám?

PANTHINO

Az ön fiát, Proteust emlegettük.

ANTONIO

S minek kapcsán?

PANTHINO

Csodálkozott, hogy Ön
Türi, hogy itthon lebzseljen, mikor
Kevésbé tekintélyes ember is
Elküldi fiát: vívjon ki magának
Nevet. Ez harcban próbáljon szerencsét,
Az fedezzen fel messzi szigetet,
Amaz bölcs egyetemen tündököljön.
Az ön fia - mondta - megállaná
Bármely próbát, sőt mind a hármát is.
Meg is kért arra, hogy unszoljam önt,
Ne hagyja itthon tespedni tovább;
Öregkorában hátrányára lesz,
Ha fiatalon sosem utazott.

ANTONIO

Nem is nagyon kell unszolnod reá.
Négy hete folyton ezen jár eszem;
Látom, hogy csak fecsérli az időt,
S nem lesz belőle tökéletes ember,
Ha nem tapasztal s tanul a világban.

Szorgalom szüli a tapasztalást,
S a futó idő pallérozza ki.
Hová küldjem őt, mi a véleményed?

PANTHINO

Úgy gondolom, van tudomása róla,
Hogy az ifjú Valentin, jóbarátja,
A fejedelem udvarában szolgál.

ANTONIO

Igen, tudom.

PANTHINO

Jó volna őt is odaküldeni!
Ott részt vehet lovagjátékokon,
Hall finom szót, társalog nagyurakkal,
Gyakorolhatja mindenben magát,
Ami rangjához és korához illik.

ANTONIO

Okos javaslat, tetszik a tanácsod,
S hogy megmutassam, hogy mennyire tetszik,
Mefogadom: ez legyen a bizonyosság.
Olyan gyorsan, ahogy csak lehetséges,
Elküldöm őt a császár udvarába.

PANTHINO

Engedelmével - éppen holnap indul
Don Alphonso s több jeles férfiú,
Hogy tisztelkedjék a császár előtt,
S felajánlja szolgálatát neki.

ANTONIO

Jó társaság, tartson fiam velük!
Soha jobbkor! Közöljük hát vele.

Proteus belép

PROTEUS

Édes sorok! Édes sors! Édes érzés!
Itt az írása, szíve követe,
S az esküje, hűsége zálogául!
Ó, bár áldásuk adnák ránk apáink,
S boldogságunkat szentesítenék!
Ó, Júlia! Te ég leánya, te!

ANTONIO

Mi az? Milyen levelet olvasol?

PROTEUS

Engedelmével, uram, egy barátunk,
Ki éppen onnan érkezett, hozott
Valentintől pár sor üdvözetet.

ANTONIO

Add csak ide, hadd nézzem meg, mi újság!

PROTEUS

Nincs semmi újság, csak azt írja: boldog,
Nagyon szeretik, a császár naponta
Kitünteti, s kívánja, bárcsak én is
Megoszthatnám szerencsáját vele.

ANTONIO

S te mit tartasz arról, amit kívánt?

PROTEUS

Hogy az ön akarata dönti el,
S nem függ ez a Valentin óhajától.

ANTONIO

Nos, akaratom s vágya egybehangzik.
Ne csodálkozz gyors döntésem miatt,
Amit kimondok, áll: ott nincs tovább szó.
Úgy határoztam, tölts egy kis időt a
Császári udvarban Valentinusszal.
Amennyi pénzt barátod kap hazulról,
Ugyanannyival támogatlak én is.
Úgy készülj fel, hogy holnap útra kelsz!
Ne is szabódj - nem tűrök ellentmondást!

PROTEUS

Uram, ily gyorsan nem készülök el,
Adjon, kérem, egy-két nap haladékot!

ANTONIO

Állítsd össze, hogy mit küldjünk utánad;
Nincs haladék! Holnap el kell utaznod!
Jöjj, Panthino, rád vár a feladat, hogy
Meggyorsítsd útra-készülését.

Antonio és Panthino el

PROTEUS

Hogy meg ne süssön, tengerbe merültem
A tűz elől, s most megfulok a vízben.
Mert féltem, apám ellenzi szerelmem,
Nem mutattam meg, mit írt Júlia,
S most épp azzal vet szerelmem elé
Gátat apám, amivel védekeztem.
Ó, szerelmünk tavasza hogy hasonlít
Az áprilishoz: éppolyan csalóka!
Előbb szépséges napfény tündökölt,
Majd jön egy felleg, s a fényt mind kioltja.

Panthino visszatér

PANTHINO

Proteus úr, az édesapja várja,
Nagyon siet. Kérem, azonnal menjen!

PROTEUS

Tulajdonképpen hajlanék szavára,
S a szívem mégis azt dobogja: nem, nem!

El mind a ketten

MÁSODIK FELVONÁS

1. szín

*Milánó, a herceg palotája.
Belép Valentin és Fürge*

FÜRGE

A kesztyűje!

VALENTIN

Nem, rajtam van a kesztyűm!
Más hagyta el, valami feledékeny.

FÜRGE

Ez az, hogy csak a fele van meg éppen.

VALENTIN

Hé, add ide! Hát persze, hogy enyém!
Te drága kis dísz, isteni kezén!
Ó, Szilvia, Szilvia!

FÜRGE

Szilvia kisasszony! Szilvia kisasszony!

VALENTIN

Mit kiabálsz, gazfickó?

FÜRGE

Messzebb van, semmint hallhatná, uram.

VALENTIN

Ugyan ki mondta neked, hogy kiabálj utána?

FÜRGE

Hát éppen nagyságod, ha jól értettem.

VALENTIN

Nagyon is sokat mersz, te!

FÜRGE

Mégis megpirongatott a minap, hogy keveset lendíték.

VALENTIN

No, elég a fecsegésből! Inkább azt mondd meg, hogy ismered-e Szilvia kisasszonyt?

FÜRGE

Akibe nagyságod szerelmes?

VALENTIN

Ejnye, hát honnan tudod, hogy szerelmes vagyok?

FÜRGE

Ej, uramisten, van annak egypár ismertetőjele. Hát először is: ön is megtanulta már, mint Proteus úr, összefonni a karját, mint aki bosszankodik, élvezni a szerelmes dalokat, akár egy vörösbecgy, magányosan kóborolni, mint a pestises, sóhajtozni, mint az iskolásfiú, aki elvesztette az ábécéjét, könnyet ontani, mint a zsenge leányzó, akinek most temették el a nagymamáját, böjtölni, mint akinek orvos írja az étlapot, átvirrasztani az éjszakát, mint aki a rablóktól retteg, siránkozva beszélni, akár a koldus Mindenszentek napján. Pedig az volt a szokása, hogy ha nevetett, szinte kukorékolt, mint a kakas, ha meg járkált, úgy járkált, mint az oroszlán, böjtölni rendszerint csak közvetlenül ebéd után kerekedett kedve, ha meg bánatosan nézett, az azt jelentette, hogy üres a zsebe, s lám, most jön egy kisasszony s úgy megváltoztatja, hogy alig ismerek rá önben a régi gazdámra.

VALENTIN

Ezt a sok mindent mind bennem vetted észre?

FÜRGE

Nemcsak önben belül, hanem önön kívül is.

VALENTIN

Rajtam kívül? De hisz ez lehetetlen!

FÜRGE

Hogy önön kívül? Hát az csakugyan lehetetlen, mert önön kívül nincs még egy ilyen együgyű, aki ne vette volna észre szintén. Ön aztán csakugyan annyira kívül van ezeken a bolondságokon, hogy a bolondságok mind belül vannak önben, és átragyogják a testét, mint az üvegéjjelit a nedű. Így aztán, aki csak önre veti a szemét, menten orvossá válik, és a fejére olvassa a betegségét.

VALENTIN

Arról beszélj már végre, hogy ismered-e Szilvia kisasszonyt!

FÜRGE

Akiről le se veszi a szemét, amikor a vacsoraasztalnál ülnek?

VALENTIN

Hát észrevetted? Persze, hogy azt!

FÜRGE

Hát, uram, én bizony nem ismerem.

VALENTIN

Ráismertél arról, hogy le sem veszem róla a szememet, már meg mégsem ismered?

FÜRGE

Nem olyan kelletlen arcú?

VALENTIN

Hát, fiam, nem annyira szép, mint amennyire kedves.

FÜRGE

No, uram, efelől nincs is kétség.

VALENTIN

Mifelől?

FÜRGE

Hogy nem annyira szép, mint amennyire ön kedveli.

VALENTIN

Arról beszélek, hogy a szépsége rendkívüli és a kedvessége végtelen.

FÜRGE

Ez azért van, mert az egyik festett, a másikat meg nem lehet felbecsülni.

VALENTIN

Hogyhogyan festett? Hogyhogyan nem lehet felbecsülni?

FÜRGE

Ejnye, gazdám, mert úgy ki van festve, hogy senki se tudja felbecsülni, milyen szép is hát igazándiban.

VALENTIN

Hát én senki vagyok? Rendkívül szépnek találok Szilvia kisasszonyt.

FÜRGE

Hiszen nem is látta, mióta megváltozott.

VALENTIN

Megváltozott? Mióta?

FÜRGE

Mióta szerelmes bele.

VALENTIN

Mióta először a szemébe néztem, szüntelenül szerelmes vagyok bele; azóta egyformán gyönyörűnek látom.

FÜRGE

De hiszen nem is látja, ha szerelmes bele!

VALENTIN

Miért?

FÜRGE

Mert a szerelem vak. Ó, nézne csak az én szememmel, vagy volna még a sajátja olyan éles, mint hajdanán, mikor megróttá Proteus urat, hogy harisnyakötő nélkül jár!

VALENTIN

S ugyan mit látnék a régi szememmel?

FÜRGE

Tulajdon jelen bolondságát és a kisasszonyon végbement óriási változást. Mert Proteus úrnak, szerelmes lévén, nem jutott eszébe, hogy megkösse a harisnyáját, önnek meg, mivel szintén szerelmes, még az se jut eszébe, hogy egyáltalán harisnyát húzzon.

VALENTIN

Akkor, fiam, nagyon valószínű, hogy szerelmes vagy te is. Mert ma reggel nem jutott eszedbe, hogy kitisztítsd a cipőmet!

FÜRGE

Színigaz, uram, szerelmes voltam az ágyamba. Nagyon köszönöm, hogy jót húzott rám a szerelmem miatt, de ön is szerelmes, hát majd iparkodom viszonzni a pirongatást.

VALENTIN

Száz szónak is egy a vége: tüzet fogott a szívem.

FÜRGE

Bár inkább vizet fogna, attól kialudnék a szerelme.

VALENTIN

Tegnap este arra kért, írjak nevében egy verset a szerelmesének.

FÜRGE

És megírta?

VALENTIN

De meg ám!

FÜRGE

Nem valami tökéletlen alkotás?

VALENTIN

Nem, fiam, a legjobb, ami csak tőlem telik. De most hallgass, mert itt jön a kisasszony.

FÜRGE

(félre)

Ó, ez lesz ám a páratlan bábszínház! Hát még a báb, az még páratlanabb! No, kezdi már a gazdám a színjátékot!

Szilvia belép

VALENTIN

Úrnöm, kisasszony, jóreggelt kívánok!

FÜRGE

(félre)

Ugyan kívánjon neki jóccakát! Most jön ám a bóközön.

SZILVIA

Még jobb reggelt, hivem, Valentin úr!

FÜRGE

(félre)

A gazdámnak kellene kamatot adnia, hát nem a lány ad helyette?

VALENTIN

Mint megbizott, megírtam levelét
Barátjának, kinek neve titok.
Nem fült hozzá fogam, de csak megírtam,
Az ön iránti hódolat segített.

SZILVIA

Köszönöm, nagyon tudós egy levél.

VALENTIN

Nem volt kis munka, higgye meg, kisasszony,
Mivel nem tudtam, kinek szól az írás,
Csak úgy habozva, taláломra írtam.

SZILVIA

Túl terhes volt talán a megbizás?

VALENTIN

Dehogy, kisasszony! Egy parancsszavára
Ezerennyit is írok, hogyha kell.
De...

SZILVIA

Szép körmondát! Sejttem a folytatását:
De - nem mondom meg; de - nem is szeretném;
De - vegye vissza hát; de - köszönöm.
Nem terhelem többé ilyesmivel.

FÜRGE

(félre)
De terheled! S lesz még „de” egy rakás!

VALENTIN

Hogyhogy, kisasszony? Nem jó a levél?

SZILVIA

Dehogynem! Nagyon tetszetős sorok,
De, mint mondta, nem fült hozzá foga,
Hát vegye vissza!

VALENTIN

De hiszen ez önnek készült, kisasszony!

SZILVIA

Jó, jó, tudom, hogy kérésemre írta;
De, látja, nem kell: legyen az öné!
Több szenvedélyt szerettem volna benne!

VALENTIN

Írok önnek, kisasszony, másikat.

SZILVIA

Ha kész, fussa át kedvemért, s ha tetszik,
A műve jó. Ha nem - jó akkor is.

VALENTIN

Ha tetszik, akkor mit tegyek, kisasszony?

SZILVIA

Akkor tartsa meg, munkája fejében!
Jóreggelt, hívem! *(El)*

FÜRGE

Jó tréfa! Titkát úgy nem látni éppen,
Mint a tornyon a szélkakast, s orrot az emberi képen.
A gazdám udvarol, s e lány tanítja, s várja,
Hogy tanítványból legyen már tanárja.
Ó, nagyszerű ravaszság! Ki hallott ennél szebbet?
Írnokká lett a gazdám, s magával levelezget!

VALENTIN

Mit csinálsz ott, te? Mit okoskodol ott magadban?

FÜRGE
Én semmit, csak verselgetek. Inkább önnek kell elég okosnak lennie.

VALENTIN
Nekem? Mihez?

FÜRGE
Ahhoz, hogy Szilvia kisasszony szószólója legyen.

VALENTIN
Kinél?

FÜRGE
Saját magánál. Hát hiszen éppen most vallott szerelmet önnek - jelképesen.

VALENTIN
Jelképesen?

FÜRGE
Hát, hogy úgy mondjam: levél útján.

VALENTIN
Ugyan, írt is az nekem!

FÜRGE
Minek írt volna, mikor önnel íratott saját magának? Ejnye, hát nem veszi észre, hogy megtréfálták?

VALENTIN
Nem, elhiheted.

FÜRGE
Nem is hihetek én önnek semmit, uram, tudom jól. De hát nem vette észre, hogy a kisasszonynak komoly szándékai vannak?

VALENTIN
Egy-két haragos szót ejtett csupán.

FÜRGE
Ej, hiszen egy levelet adott át önnek.

VALENTIN
Csakhogy azt én magam írtam, mégpedig a szerelmesének.

FÜRGE
Hát éppen a szerelmesének szóló levelet kézbesítette önnek a kisasszony, és ezzel pont.

VALENTIN
Bárcsak így lenne!

FÜRGE
No, biztosítom, így áll a dolog;
Hisz ön nem egyszer, gyakran írt, s ő sose válaszolt,
Mert szégyellt írni, vagy talán mindig más dolga volt,
Vagy félt, valaki kilesi, mi a titka szívének,
Hát a kedvesét bírta rá, hogy írjon kedvesének.

Így mondom, ahogy nyomtatásban leltem.
De mit méláz, uram? Ebédidő van.

VALENTIN

Már ebédeltem.

FÜRGE

Az lehet, hanem idefigyeljen, uram! Ha a szerelem, ez a kaméleon, meg is él a levegőből, én olyan fickó vagyok, akit csak az étel táplál, és iszonyúan vágyom már az ebédem után. Ó, ne legyen már olyan, mint a kisasszony, hajtson már a szép szóra! Hajtson már a szép szóra!

El mind a ketten

2. szín

*Verona, Júlia házában.
Belép Proteus és Júlia.*

PROTEUS

Hát légy türelmes, édes Júliám!

JÚLIA

Mi más tehetnék - nincsen más segítség.

PROTEUS

Repülök vissza, amint csak lehet!

JÚLIA

Gyorsabb lesz szárnyad, hogyha hű maradsz.
Fogadd el ezt, s emlékezz Júliádra!

(Egy gyűrűt ad neki)

PROTEUS

Úgy hát cseréljünk: én meg ezt adom.

JÚLIA

Cserénk pecsétje csók lesz ajkadon!

PROTEUS

Kezem adom rá: hű leszek halálig,
S ha egy napon megélném azt az órát,
Mikor nem érted sóhajtok, a balsors
Kínját hozza rám a következő
Óra: bűnhődjék hűtelen szerelmem!
Vár az apám... Ne szólj! Ne válaszolj!
Itt a dagály... Nem a könnyek dagálya,
Ez a dagály tovább tart, mint szeretném.
Ég áldjon, Júliám!

Júlia el

Nem szól, csak elfut?
Igen, a hű szerelem ajka néma;
A hűség díszé tett, nem cifra szó.

Belép Panthino

PANTHINO

Proteus úr, várják!

PROTEUS

Megyek már. Jaj, szegény szerelmesek,
A válás kínja elnémítja szátok!

El mind a ketten

3. szín

*Ugyancsak Verona. Utca.
Belép Dárdás; a kutyáját vezeti*

DÁRDÁS

Nem, ne is várják, hogy egy kerek óra leforgása előtt abba tudom hagyni a sírást - a Dárdások minden ijafiának megvan ez a közös hibája. Szóval kikaptam az örökségemet, mint a tékozló fiú, s megyek ám Proteus úrral a császár udvarába. Én azt hiszem, hogy Morcos, a kutyám, a legridegebb természetű kutya a földkerekségen: az anyám sírt, az apám pityergett, a húgom óbégatott, a szolgálónk bömbölt, még a macskánk is kezét tördelte, az egész házunk a feje tetején állt - hát azt hiszik, hullatott egy könnyet ez a kőszívű kutya? Kőből van ez, valóságos kősziklából, nincs ebben egy szikrányival több irgalom se, mint egy kutyában. Még egy zsidó is sírva fakadt volna, ha látja, hogy szakadtunk el egymástól! Csak képzeljék el, hogy még a nagymamám is teljességgel belevakult, úgy megsiratta a távozásomat - pedig egyik szemére se lát már. Nem, nem, majd mindjárt megmutatom, hogy is történt mindez. Ez a cipőm itt az apám. Nem, ez a ballábra való legyen az apám. Nem, nem, mégis inkább az anyám legyen a bal cipő. Nem, így se lesz jó. De mégis, persze, persze, ennek rosszabb a talpa. Szóval ez a cipő, amelyik lyukas, ez az anyám, ez meg itt az apám. Ej, az áldóját, emez itt! No kérem, ez a bot itt a húgom, mert, látják, olyan fehér lány az, mint egy szál lilium, és olyan sovány, mint egy bot. A kalapom meg; ni, Annuska, a szolgálónk. Én vagyok a kutya - nem, a kutya az önmaga, és én vagyok a kutya. Ó! A kutya, az én vagyok, és én meg önmagam. Igen, igen, valahogy így. No, most odajárulok az apámhoz. „Áldjon meg, édesapám!” Most a cipőnek azt kellene mutatnia, hogy meg se tud nyikkanni a sírástól. No, most meg kellene csókolnom az apámat, az meg csak sír, zokog. No, most odajárulok az anyámhoz. Hej, ha ez most úgy tudna beszélni, mint egy háborodott vénasszony! No, megcsókolom. Nesze! Ejnye, szakasztott olyan szaga van, mint az anyám szájának! No, most odajárulok a húgomhoz; csak

figyeljék, hogy óbégat itt összevissza. No és a kutya egész idő alatt egyetlen könnyet sem ejtett, egyetlen szót se szólt - de figyeljék csak meg, hogy én hogy lesírtam a port a cipőmről!

Belép Panthino

PANTHINO

Hé, Dárdás, szaporán, szaporán, hajóra, te! A gazdád már fel is szállt, ugyan iparkodhatol utána az evezőkkel. Mi bajod, te? Miért itatod az egereket, ember? Ha még sokáig itt fecséreled az időt, oda az utad.

DÁRDÁS

No, ugyan nem volna kár, ha oda lenne a kutya, mert ez a leglelketlenebb kutya, akire csak valaha pórázt raktak.

PANTHINO

Lelketlen az utad?

DÁRDÁS

Ej, ugyan, ez a kutya itt a pórázomon, Morcos, a kutyám.

PANTHINO

Hallgass már, te félkótya, én arról beszélek, hogy mindjárt elmúlik a dagály, s ha elmulasztod, oda az utazás. Ha oda az utazás, oda a gazdád, ha oda a gazdád, oda a szolgálat, s ha oda a szolgálat... Miért fogod be a számat?

DÁRDÁS

Félek; hogy odalesz a nyelved!

PANTHINO

Ugyan mitől?

DÁRDÁS

A sok fecsegéstől.

PANTHINO

A sok kecsegétől?

DÁRDÁS

Elmúlik a dagály, odalesz az utazás, a gazda, a szolgálat, még ez a pórázos eb is itten. Hej te, ha kiszáradna a meder, csordultig tudnám sírni a könnyeimmel; ha ellankadna a szél, hajtánám én a hintót a sóhajtásaimmal.

PANTHINO

Gyere, te bolond, gyere! Azért küldtek utánad, hogy hívjalak.

DÁRDÁS

Hívj annak, aminek akarsz.

PANTHINO

Nem jössz már, te?

DÁRDÁS

Ej, dehogyisnem megyek!

El mind a ketten

4. szín

*Milánó. A hercegpalotája.
Belép Szilvia, Valentin, Thurio és FÜRGE*

SZILVIA

Hívem!

VALENTIN

Tessék, kisasszony?

Félrevonulnak beszélgetni

FÜRGE

Gazdám, Thurio úr csúnyán néz önre.

VALENTIN

Csúnyán, fiam. A szerelem teszi.

FÜRGE

De nem önbe szerelmes.

VALENTIN

Nem hát. A kisasszonyba.

FÜRGE

Orrba kellene vágni. *(El)*

SZILVIA

Hívem, ön szomorú.

VALENTIN

Valóban, kisasszony, a látszat azt mutatja.

THURIO

Ön annak látszik, és nem is az?

VALENTIN

Előfordul.

THURIO

Akkor ön színlel.

VALENTIN

Ön hasonlóképpen.

THURIO

Hát mi nem vagyok én, aminek látszom?

VALENTIN

Bölcs.

THURIO

És miből következtet az ellenkezőjére?

VALENTIN

A balgaságából.

THURIO

S ugyan honnan vette észre a balgaságomat?

VALENTIN

Látom a zekéjéről.

THURIO

De hiszen a zekém tökéletes!

VALENTIN

Ez az, hogy ön meg tökéletlen.

THURIO

Tessék?

SZILVIA

Thurio úr, de dühbe jött! Egészen elváltozott a színe.

VALENTIN

Rá se figyeljen, kisasszony! Valódi kaméleonivadék.

THURIO

Mégpedig olyan, hogy szívesebben szívná ki a vérét, semmint egy levegőt szívjon önnel.

VALENTIN

Ön fogalmazta így.

THURIO

Igen, uram, s ezzel be is fejeztem ezúttal.

VALENTIN

Semmi kétségem efelől, uram, hisz ön mindig befejezi a dolgokat, mielőtt egyáltalán elkezdené.

SZILVIA

Ez aztán a szép sortűz a szavakkal, uraim! Ugyan gyorsan következnek a lövedékek!

VALENTIN

Úgy van, kisasszony. Köszönjük a kezdeményezőnek.

SZILVIA

Ki az, hívem?

VALENTIN

Hát ön, drága hölgy, hisz ön gyújtotta meg a kanócot. Thurio úr az ön szeméből kölcsönzi az elmésséget, s az ön társaságában, kisasszony, nagylelkűen mindjárt el is költi, amit kölcsönvett.

THURIO

Uram! Ha ön viszont ilyen mértékben tékozolja a szavait, amíg válaszolgat, csódbbe juttatom az elmésségét!

VALENTIN

Semmi kétségem efelől, uram! Önnek valóságos szókinctára van, s az a gyanúm, hogy ez az egyedüli bér, amit a szolgálainak fizet, mert csupasz testük itt-ott átüt a libérián, s ez azt mutatja, hogy csupán szavakból élnek.

SZILVIA

Elég, uraim, elég - itt jön az apám.

Belép a herceg

HERCEG

No lányom, téged ugyan ostromolnak!
Valentin úr, az édesapja jól van.
Örülne egy hazulról jött levélnek,
Mely csupa jó hír?

VALENTIN

Minden hírhozót
Hálával fogadnék, kegyelmes úr!

HERCEG

Ismerte otthon Don Antoniót?

VALENTIN

Igen, uram, mégpedig mint kiváló,
Köztisztelőben álló férfiút,
Aki joggal jutott szép hírnevéhez.

HERCEG

Van egy fia is, úgy tudom.

VALENTIN

Igen, uram, egy ily nagyrabecsült,
Derék apához méltó egy fiú.

HERCEG

Jól ismeri?

VALENTIN

Mint önmagam. Gyerekkorunktól kezdve
Barátok voltunk, együtt telt napunk,
S ha én, naplopó, a kegyes időt
Nem is használtam fel, hogy angyalok
Tökéletességével ékesítsem
Öregkorom, jól kihasználta minden
Napját Proteus úr - ez a neve.
Korra ifjú, tapasztalatra vén,
Homloka zsenge, ítélete érett,
Egyszóval: mind e sok magasztalás
Csak kullog számos érdeme mögött;
Tökéletes külseje, belseje,
S mind dísze, mitől lovag a lovag.

HERCEG

Szavamra, ha valóban ily kiváló,
Megérdemli egy császárnő szerelmét
S egy császártól a tanácsosi rangot.
Nos, hatalmas pártfogók levelével
Épp ez az ifjú keresett fel: nálunk
Szeretne tölteni egy kis időt.
Úgy gondolom, inyére van az újság.

VALENTIN

Ezt kértem volna, ha kérnem szabad.

HERCEG

Lássuk szívesen érdeme szerint!
Hallod, Szilvia? Hallja, Thurio?
Önt, Valentin, nem kell biztatnom erre.
Megyek is és ideküldöm azonnal. *(El)*

VALENTIN

Ez az az ifjú, akiről meséltem,
Hogy elkisért volna, de kedvese
Rabul fogta szemét kristályszemével.

SZILVIA

Úgy látszik, már kitárta börtönét,
S valami mást kért szíve zálogául.

VALENTIN

Nem, nem, én azt hiszem, még fogva tartja.

SZILVIA

Jó, elhiszem, de akkor vak, s vakon
Hogy látta, merre jöjjön ön után?

VALENTIN

Ej, kisasszony, Ámor ezerszemű!

THURIO

Azt tartják egyesek, nincs is szeme.

VALENTIN

Hogy lenne ilyen széptevőre, mint ön?
Ámor nem néz ilyen suta alakra.

SZILVIA

Elég, elég, itt jön Proteus úr!

Proteus belép

VALENTIN

Isten hozott közénk! Fogadja, úrnóm,
Különleges kegyvel barátomat!

SZILVIA

Ha ő az, kiről hírt kívánt nem egyszer,
A szíveslátást lénye biztosítja.

VALENTIN

Ő az, úrnóm. Kérem, fogadja őt is,
Mint társamat, a hívei közé.

SZILVIA

Egyszerű úrnő ékes híve lenne.

PROTEUS

Sőt, drága hölgy: oly jelentéktelen,
Hogy meg se lássa ilyen jeles úrnő!

VALENTIN

Ugyan, ne kisebbsítsék magukat!
Fogadja őt hivéül, drága úrnóm!

PROTEUS

Csak egy erényem van: hú hódolat.

SZILVIA

Az erény most is nyerje el jutalmát!
Méltatlan úrnője köszönti, hívem!

PROTEUS

Ha más szól így, nem ön: halálfia!

SZILVIA

Hogy köszöntöm?

PROTEUS

Nem. Hogy méltatlan ön.

Belép egy szolgáló

SZOLGA

Atyja, a herceg, kéreti, kisasszony.

SZILVIA

Megyek, amint kívánja.

A szolgáló távozik

Thurio úr,

Jöjjön! Új hívem, még egyszer köszöntöm,
Beszéljék csak meg, mi újság van otthon,
S ha végezték, majd jelentkezzenek!

PROTEUS

Állunk szolgálatára mind a ketten.

Szilvia és Thurio el

VALENTIN

Beszélj, hogy vannak az otthoniak?

PROTEUS

Minden rokonod jól van s üdvözöltet.

VALENTIN

S a tieid?

PROTEUS

Meg vannak azok is.

VALENTIN

Hát kedvesed? Hogy fejlődött az ügy?

PROTEUS

Eddig untattak a szívügyeim,
Nem szeretnél szerelemről beszélni.

VALENTIN

Hej, Proteus, hol van már az az élet!
Mebűnhödtem, hogy megvettem Ámort,
S fellengzős, gőgös lelkemért keserves
Böjttel, bűnbánó nyögéssel vezeklek.
Éjjel sirok, nappal sóhajtozom,
Mert bosszúból azért, hogy megvettem,
Ámor elűzte elbűvölt szememről

Az álmot: kínom őre lett szemem.
Ó, drága Proteus, Ámor hatalmas!
Úgy megalázott, hogy elismerem,
Nincs nagyobb fájdalom, mint büntetése,
S nagyobb gyönyör, mint szolgálni neki.
Most csak szerelemről tudok beszélni,
Bőjtöt, evést, alvást abbahagyok
Ámor pusztá nevének hallatára.

PROTEUS

Elég! Sorsod kiolvasom szemedből.
Ugye, ez volt a bálvány, kit imádsz?

VALENTIN

Ő bizony, ő. Hát nem mennybéli szent?

PROTEUS

Hát az talán nem, hanem földi mása.

VALENTIN

Mondd égi lénynek!

PROTEUS

Nem bókolok én!

VALENTIN

Miattam bókolj! Öröm, ha dicséred!

PROTEUS

Mikor én voltam beteg, te kúráltál
Keserü szerrel: most visszaadom.

VALENTIN

Hát azt mondd róla, ami színigaz!
Ha földi lény is, szinte isteni,
Aki felülmúl minden más halandót.

PROTEUS

Kivéve kedvesem.

VALENTIN

Ne végy ki senkit,
Bárkit vennél ki, vétesz szívem ellen.

PROTEUS

Nincs okom, hogy kedvesem többre tartsam?

VALENTIN

Sőt, én segítek, hogy még többre tarthasd:
Magas kitüntetésben részesítjük,
Ő lesz szerelmesem uszályvivője,
Nehogy a hitvány föld véletlenül
Csókot lopjon ruhájáról, s e kéjtől
Ittasan nyáron ne bontson virágot,
S örökkössé tegye a mord telet.

PROTEUS

Valentin, mit zagyválsz itt összevissza?

VALENTIN

Én hozzá képest semmi sem vagyok,
Ő annyit ér, hogy más értéktelen.
Páratlan ő!

PROTEUS

Hát nézz más pár után!

VALENTIN

A világért sem: ember, az enyém ő!
S e kinccsel most olyan gazdag vagyok,
Mint hús tenger, ha gyöngy volna fővenyje,
Habja nektár, sziklája sárárány.
Ne haragudj, hogy nem te jársz eszemben,
Látod, halálos szerelmes vagyok,
Most bolond vetélytársam ment vele;
Gazdag, ezért a herceg becsbe tartja.
Utánuk kell mennem, tudod, milyen
Iszonyu féltékeny minden szerelmes.

PROTEUS

De csak szeret talán?

VALENTIN

Persze, jegyet váltottunk, s ami több,
Kitűztük már az esküvőnket is,
Ravasz tervünk van arra, hogy szökünk meg.
Hágcsón hozom le ablakából; mindent
Kifőztünk már, hogy boldogok lehessünk.
Jó Proteus, jöjj, kísérsz a szobámba,
Segítsd tanácsaiddal ügyemet!

PROTEUS

Menj előre, majd később megkereslek,
Még el kell hoznom a hajóról néhány
Dolgot, amit nem tudok nélkülözni,
Aztán tüstént hozzád iparkodom.

VALENTIN

Nagyon sietsz?

PROTEUS

Persze, hogy sietek.

Valentin el

Amint a hónek hó a gyilkosa,
Mint a szeget egy új szeg tűrja ki,
Úgy elenyészett hajdani szerelmem
Emléke, hogy frissebb tárgya akadt.
Szemem teszi, vagy Valentin szava,
Hűtlen szívem, vagy e tökéletes lény,
Hogy ily oktalanul okoskodom?
Milyen szép! De szép Júlia is, szerelmem,
Volt szerelmem, mert érzelmem elolvadt,
Akár viaszbab, lángoló tűzön,
S ki tudja már, milyen volt régi képe.

Attól félek, kissé elhidegültem
Valentintól - régen jobban szerettem,
De kedvesét, azt aztán szeretem!
Ezért kedvelem Valentint kevésbé.
Hogy imádom majd, ha jól ismerem,
Hisz alig ismerem, s már megszerettem!
Mit láttam még belőle? Külsejét,
S ettől is káprázik eszem világa;
Ha majd meglátom, mily tökéletes,
Elég okom lesz, hogy belévakuljak,
Szivem tilosba jár: hivogatom,
Ha nem jön, ész, segíts az új uton! (El)

5. szíj

*Milánó. Utca.
Fürge és Dárdás külön-külön be*

FÜRGE

Dárdás! Becsületemre! Isten hozott Milánóban!

DÁRDÁS

Csak ne esküdj, édes fiam, még nem illet meg az istenhozott. Világ-életemben az volt a véleményem, hogy senki se vezett el még addig, amíg fel nem húzták az akasztófára, se meg nem érkezett valahová, amíg ki nem fizette egy itóka árát a kocsmában, s a kocsmárosné azt nem mondta: „Isten hozta!”

FÜRGE

Akkor csak rajta, te kelekótya, megyünk a kocsmába, de azonnal! Ott aztán, ha rendelsz valamit öt garasért, ötezerszer is elmondják neked, hogy „Isten hozott”! Hát aztán hogy vált el a gazdád Júlia kisasszonytól, te fajankó?

DÁRDÁS

Hát, uramisten, először nagy komolyan összeölelkeztek, aztán szép tréfásan elváltak.

FÜRGE

De tán csak hozzámegy a kisasszony?

DÁRDÁS

Nem megy az!

FÜRGE

Hát akkor? A gazdád veszi el, ugye?

DÁRDÁS

Szó sincs róla!

FÜRGE

Csak nem szakadtak tán el egymástól?

DÁRDÁS
Nem szakadtak azok, olyan épek, mint hal a vízben.

FÜRGE
Mégis hát hogy áll a szénájuk?

DÁRDÁS
Hát istenem, így: ha a gazdámnak nincs semmi baja, a kisasszonynak sincsen.

FÜRGE
Micsoda számár vagy! Nem bírlak megérteni.

DÁRDÁS
Te vagy a tökfejű, ha nem értesz. Bezzeg a botom, az meg bír.

FÜRGE
Mit locsogsz?

DÁRDÁS
Bizony igen, mindjárt be is bizonyítom. Idesüss! Csak rátámaszkodom, és máris megbír.

FÜRGE
Csakugyan! Megbírja a terhedet.

DÁRDÁS
Na hát, meg bír és megbír, a kettő egykutya.

FÜRGE
Most már igazán mondd meg: lesz házasság?

DÁRDÁS
Kérdezd meg a kutyámtól: ha azt mondja, igen, lesz. Ha azt mondja, nem: lesz. Ha a farkát csóválja és nem felel, akkor is lesz.

FÜRGE
Hát akkor mindenképpen lesz.

DÁRDÁS
Sose tudtál volna kiszedni belőlem egy ilyen nagy titkot e nélkül a példázat nélkül.

FÜRGE
No, csakhogy kiszedtem. Hanem te, Dárdás, mit szólsz hozzá, hogy a gazdám valóságos szerelmes kamasz lett?

DÁRDÁS
Hát hiszen az volt mindig.

FÜRGE
Ugyan mi?

DÁRDÁS
Szerelmes pimasz. Ilyennek festetted mindig.

FÜRGE
Ej, te cédaszülte számár, még engem is félreértesz!

DÁRDÁS

Ugyan, bolond, nem rólad van szó, hanem a gazdádrol.

FÜRGE

Azt magyarázom, hogy a gazdám szíve csupa láng.

DÁRDÁS

No, tudod mit, felőlem össze is égetheti magát nagy szerelmében. Ha akarod, tarts velem a kocsmába. Ha nem jössz, valóságos héber vagy, zsidó, s nem érdekled meg a keresztény nevet.

FÜRGE

S ugyan miért?

DÁRDÁS

Mert nincs benned annyi irgalom, hogy kocsmába kísérj egy keresztényt. Hát akkor jössz?

FÜRGE

Szolgálatodra.

El mindketten

6. szín

Ugyanott. A herceg palotája.

Belép Proteus

PROTEUS

Elhagyni Júliámat: szószegés.
Szilviáért epedni: szószegés.
Barátomat megcsalni: még nagyobb
Szószegés. Ám a hármasszószegésre
Az bíztat épp, ki szavam vette: Amor.
Ő kérte esküm, ő szegeti most meg.
Kisértő Amor, ha már bűnbe vitted,
Sugallj mentséget a bűnös fülébe.
Eddig egy pislacsillagért rajongtam,
Most imádom a mennyei napot.
Meggzeghető a meg nem fontolt eskü.
Esztelen, ki nem használja esztét,
Hogy a rosszat jóval cserélje fel.
Pfuj, tiszteletlen nyelv, rossznak nevezni,
Kiról vagy húszezer, lelkedre mondott
Esküvel állítottad: párja sincsen!
Szerelmes is vagyok, meg nem-szerelmes,
S épp abba nem, akibe kellene.
Elveszitem Júliát és Valentint,
Ha nem tenném, önmagam vesztetem el.
Így Valentin helyett magam kapom majd,
Júlia helyett pedig Szilviát.
Egy barátnál drágább vagyok magamnak,

Hisz nincs értékesebb a szerelemnél.
Tanúm az Ég, mely Szilviát ezer
Bájjal ruházta föl, hogy Júlia
Rút szerecsen mellette, elfelejtem,
Hogy él, hiszen szerelmem is halott már.
Valentint meg ellenségnek tekintem,
Majd lesz Szilvia édesebb barátom,
Nem lehetek másképp hű önmagamhoz,
Csak ha Valentinhez hűtlen leszek,
Ki éjjel a mennyei Szilvia
Szobájába akar jutni egy hágcsón,
És engem kért meg szövetségesének.
Most a lány apját felvilágosítom
Titkukról és a tervezett szökésről,
Az felbőszül majd s számüzi Valentint,
Hisz Thuriót szemelte ki vejéül.
Ha nincs Valentin, majd elgáncsolom
A buta Thurio iparkodását.
Ámor, te főzted ki tervemet,
Adj szárnyat, hogy gyorsan célnál legyek! (El)

7. szín

*Verona, Júlia házában.
Belép Júlia és Lucetta*

JÚLIA

Lucetta, drága lélek, adj tanácsot!
Hozzád esdeklem szerelmemben is,
Hisz élő naplóm vagy, kiben bejegyzem
S olvashatom minden gondolatom.
Hát oktass ki, ajánlj valami módot,
Hogy utazhatnám Proteus után,
Úgy, hogy erényem ne érhesse gáncs.

LUCETTA

Jaj, hosszú út az, fárasztó nagyon!

JÚLIA

A hű zarándok országok során át
Zarándokol, s nem fárad gyöngye lába.
Hogy fáradna, kit Ámor szárnya visz,
S olyanhoz visz, ki oly drága neki,
Mint Proteus, az isteni, hibátlan?

LUCETTA

Jobb volna várni, amíg visszatér.

JÚLIA

Ó, hát nem érted? A tekintetével
Táplálkozik a lelkem. Éhezem,
Már oly rég táplálék híján vagyok.
Tudnád te csak, mit érez egy szerelmes,
Inkább hóval táplálnád a tüzet,
Mint szóval oltogatnád a szerelmet.

LUCETTA

Eszemben sincs szerelmét oltogatni,
Csak mérsékelném lángja szenvedélyét,
Mert még túlcsap a józan ész határán.

JÚLIA

Ha elfojtod, annál jobban lobog!
Tudod, ha a szelíden tovasikló
Patak gátat talál, bőszen kicsap,
De ha folyását nem gátolja semmi,
Köveivel édesen muzsikálgat,
És minden partot megcsókol szelíden,
Amerre csak vándorútja vezet.
Bolyong erre-amarra, végre önként
Belekanyarog a nagy óceánba.
Hát engedj el, ne gátold utamat!
Higgadt leszek, mint a szelíd folyó,
S mulattat minden nehéz útszakasz,
Míg az utolsó elvisz kedvesemhez,
S megpihenek, mint az Elíziumban
Az üdvözült, sok törődés után.

LUCETTA

S hogy akar utazni, milyen ruhában?

JÚLIA

Fiúruhában. Így majd kikerülöm
A férfiak buja tolakodását.
Szerezz nekem olyan ruhát, Lucetta,
Milyet jóhírű apródok viselnek!

LUCETTA

Akkor le kell vágni haját, kisasszony.

JÚLIA

Dehogy, majd felkötöm selyemzsinórral,
S hús szerelmi bogot fonok belőle;
Lehet különnc még egy annál idősebb
Fiú is, mint amilyen én leszek.

LUCETTA

S milyenre szabjam nadrágját, kisasszony?

JÚLIA

No, ez olyan, mintha azt tudakolnád,
„Mily bőre szabjam szoknyáját, uram?”
Szabd csak, Lucetta, ízlésed szerint!

LUCETTA

Micsodatartó is kell rá, kisasszony.

JÚLIA

Ugyan, Lucetta! Nagyon csúnya lenne!

LUCETTA

Nem érdemel tút egy nadrág anélkül,
Ha nem lesz hová szúrhatni a tűket.

JÚLIA

Szabj, ha szeretsz, olyat, amely szerinted
Legalkalmasabb, legjobb lesz, Lucetta!
De mondd, hogy ítélsz meg majd a világ,
Hogy ilyen szokatlan útra megyek?
Félek, elveszitem jó hírnevem.

LUCETTA

Ha ettől tart, jobb lesz itthon maradni.

JÚLIA

Nem, semmiképp.

LUCETTA

Akkor ne bánja, mit szól a világ.
Ha Proteus nem hibáztatja útját,
Nem fontos, itthon ki szapulja érte.
Csak félek, ő sem örvend majd neki.

JÚLIA

No, Lucetta, ez aggaszt legkevésbé:
Száz esküszó, könnyei tengerárja,
Igérete, hogy végtelen szerelme,
Kezeskedik arról, hogy szívesen lát.

LUCETTA

A csalfáknak se más a módszerük.

JÚLIA

A hitványaknak, kiknek célja hitvány!
Ő hübb csillag jegyében született.
Szava szilárd, esküje szent ígéret,
Szerelme hű, jelleme makulátlan,
Szive követe könny, s mint ég a földtől,
A csalfaságtól olyan messze van.

LUCETTA

No, adja Ég, hogy ilyenek találja!

JÚLIA

Ne, ha szeretsz, ne bántsd kedvesem azzal,
Hogy hűségéről így vélekedel!
Csak úgy szeretlek, ha szereted őt.
De most siess, gyerünk szobámba tüstént,
Írjuk össze, mit kell még beszereznem,
Hogy felkészüljek várva-várt utamra.
Jószágomnak, földemnek, hírnevemnek,
Mindenemnek sáfárja te leszel,
Cserébe meg segíts eljutnom innen.
Ne tiltakozz, gyere, gyere azonnal!
Nincs türelmem már egy percig se várni.

El mind a ketten

HARMADIK FELVONÁS

1. szín

*Milánó. Előcsarnok a herceg palotájában.
Belép a herceg, Thurio és Proteus*

HERCEG

Thurio úr, hagyjon kissé magunkra;
Néhány bizalmas szót kell váltanunk.

Thurio el

Nos, Proteus, hadd halljam, mit kívánsz.

PROTEUS

Kegyelmes úr, amit most fölfedek,
Ellepleztetné vélem a barátság;
De ha rá gondolok sok-sok kegyére,
Mellyel érdemtelen elhalmozott,
A hála szóra bírja ajkamat,
Mit meg nem nyitnék semmi földi kincsért.
Hát tudja meg, hogy Valentin barátom
Meg akar szökni lányával ma éjjel,
S tervébe beavatott engem is.
Tudom, ön Thuriónak szánta lányát,
Aki, sajnos, gyűlöli Thuriót;
S ha szökése valóban sikerül,
Idős fejét, uram, nagy bánat éri.
Így hát a hála arra ösztökélt,
Hogy inkább cserbenhagyjam a barátom,
Semhogy mint cinkosa, tengernyi kint
Zudítsak önre, mely váratlanul
Érné, s talán korai sírba dönti.

HERCEG

Nagyon köszönöm hú gondoskodásod,
Igérem, hogy viszonzom, míg csak élek.
Szerelmüket magam is megfigyeltem
Nem egyszer, mikor azt hitték, hogy alszom.
Többször el is akartam tiltani
Valentint lányomtól és udvaromból,
De félttem, hátha féltékeny gyanúm
Téved, s ok nélkül veszi el kegyem;
Hirtelenkedni sohasem szerettem.
Nyájassággal próbáltam kideríteni,
Amit te most elárultál nekem.
De hogy meglásd: én már tartottam ettől,

Hisz jól tudom: gyarló az ifju szív,
Tudd meg, éjjelre egy magas toronyba
Zárom be lányom, s én őrzöm a kulcsot;
Így semmi módon meg nem szökhetik.

PROTEUS

Nemes herceg, találtak már egy eszközt,
Mellyel eléri a lány ablakát:
Kötélhágcsón megy érte a toronyba.
Most hozza épp a fiatal imádó,
Erre jön át, mindjárt itt lesz vele,
Ha úgy tetszik, elvághatja az útját.
De, jó uram, nagyon óvatosan!
Meg ne sejtse, hogy én árultam el.
Nem azért szóltam, mintha őt gyűlölném,
Hanem mert önt szivemből szeretem.

HERCEG

Becsületemre, sose tudja meg,
Hogy te voltál, ki felvilágosított.

PROTEUS

Itt jön Valentin. Ég áldja, uram! (*El*)

Valentin belép

HERCEG

Valentin úr, hová olyan sietve?

VALENTIN

Kegyelmes úr, útrakész a futár,
Csak a leveleimet várja még,
Amelyeket rokonaimnak írtam.

HERCEG

Nagyon fontosak?

VALENTIN

Tartalmuk annyi csak, hogy jól vagyok,
És boldog is itt, az ön udvarában.

HERCEG

Akkor várhatnak. Maradj itt egy percig,
Néhány ügyet beszélnek meg veled;
Bizalmasak, így hát ne add tovább.
Úgy gondolom, tudod, hogy kiszemeltem
Lányom férjéül Thurio urat?

VALENTIN

Hogyne, uram, s bizonyos, hogy dicső
S előnyös kapcsolat lesz; ez az úr
Csupa erény, bőkezű, ritka jellem,
Szépséges lánya méltó férje lenne.
Vajon lánya hajlandó már, uram?

HERCEG

Dehogy; makacskodik, dacoskodik,
Engedetlen, hálátlan egy teremtés,
Az én vérem, de nem törődik ezzel,
Apja vagyok, de még tőlem se fél.
Elárulom, hogy így ellenszegült,
Szivem lassan-lassan kihűlt iránta.
Azt hittem, gyermeki ragaszkodása
Öreg napjaim napsugara lesz,
De most döntöttem: megnősülök, és őt
Elűzöm; aki igényt tart kezére,
Fogadja be: szépség a hozománya,
Én s vagyonom úgysem számít előtte.

VALENTIN

S mit óhajt tőlem ezzel kapcsolatban?

HERCEG

Van itt egy bizonyos hölgy Veronából,
Kit megszerettem. Szép hölgy és szemérmes,
Öreges bókjaim nem sokra tartja,
Hát gyámolíts egy kicsit, adj tanácsot,
Nem tudom én már, hogy kell udvarolni,
S ha tudom is még, más most a divat.
Hát mit tegyek, milyen legyek, beszélj,
Hogy észrevegyen napsugár szemével?

VALENTIN

Küldjön ajándékot, ha szóra nem hajt!
A néma ékszer hallgatása sokszor
Jobb szószóló a nőnél, mint a sok szó.

HERCEG

Kigúnyolja - már próbálkoztam eggyel.

VALENTIN

A nő azt is gúnyolja, amit kedvel.
Csak ne csüggedjen, küldjön másikat!
A gúny a szerelemnek vág utat.
A nő nem azért morcos, mert utálja,
Hanem hogy jobban tüzesedjék vágya.
Ha le is hordja, ne menjen haza,
Mert a csacsi megőrül egymaga!
Bármit csacsog, azon fönn ne akadjon:
A „ki innen!” azt jelenti: „maradjon!”
Dicsérje báját bókoló szavakkal,
Ha szurtos is, mondja arcára: angyal!
Nem férfi, ki, ha jól forgatja nyelvét,
Nem vívja ki egy nő viszontszerelmét.

HERCEG

Ám úgy hallottam, hogy rokonai
Egy jeles ifju nemesnek ígérték,
S elzárták őt a férfinép elől;
Nappal senki se juthat közelébe.

VALENTIN

Én akkor éjjel mennék látogatni.

HERCEG

Bezárják a kaput, őrzik a kulcsot,
Senki fia nem mehet oda éjjel.

VALENTIN

S ki az ablakon át próbálkozik?

HERCEG

Fenn van szobája a tető alatt,
Olyan magasban, hogy minden bizonynal
Fejét kockáztatja, ki odamászik.

VALENTIN

Hát kötélhágcsót dobjon a tetőre!
Két kampója megtartja fön, s azon
Az új Heróhoz a merész Leander
Fel merhet már hatolni a toronyba.

HERCEG

Te vérbeli lovag vagy, adj tanácsot,
Hogy szerezzek ilyen hágcsót magamnak?

VALENTIN

Mikor volna rá szüksége, uram?

HERCEG

Még ma éjjel. Gyermek a szerelem,
Mely tüstént ácsingózik mindenért.

VALENTIN

Hét órára szerzek önnek egy hágcsót.

HERCEG

Várj csak! Gondold meg, hogy magam megyek:
Hogy viszek végig egy hágcsót az utcán?

VALENTIN

Feltűnés nélkül viheti, uram,
Bármily elég hosszú köpeny alatt.

HERCEG

Elég ilyen hosszú, mint a tiéd?

VALENTIN

Elég, uram!

HERCEG

Mutasd csak a tiédet,
Hogy éppily hosszút szerezzek magamnak!

VALENTIN

Bármiféle megfelelő, uram!

HERCEG

Ugyan, hogy illik rám ilyen köpeny?
Kérlek, hadd próbáljam fel a tiédet!
Milyen levél ez? Hogyhogy? „Szilviának.”
S ez a szerszám itt épp kapóra jött!
Bátorkodom feltörni a pecsétet.
„Gondolatom hozzád száll éjjelente,
E rabszolga, kit útra én bocsátok:
Ó, bár ura ily könnyedén mehetne,
S ott nyughatnék, ahova ez leszállott.
A hírnököm vánkosa drága kebled,
S én, a király, ki úgy üztem az éjbe,
Átkozom, hogy részes ily drága kegyben,
Mert magam vágyom a szolgám helyébe.
Én küldtem őt, hát magam átkozom,
Hogy ő van ott, hova én tartozom.”
Hát ez mi?
„Ma éjjel megmentelek, Szilviám.”
Az ám; és itt a hágsó is a tervhez.
No, Phaëthon - mert Merops fia vagy!²
Hát hajtánád az égi szekeret,
Merész bolond, felgyújtánád a földet?
Csillagra vágyol, mert ott süt feletted?
Pusztulj, tolakvó! Te elbízott szolga!
Magadfajtának hajlongj s mosolyogj!
Ne érdemed, türelmemet magasztald,
Hogy elviheted szárazon a bőröd.
Ezt jobban köszönd, mint az eddigi
Sok kegyet, mivel elhalmoztalak.
De ha tovább időznél földemen,
Mint feltétlen szükséges, hogy az útra
Felkészülj és elhagyhasd udvarom,
Esküszöm, túlnő dühöm a leányom
Vagy irántad érzett szereteten.
Üres mentségeid nem érdekelnek;
Kotródj innen, ha kedves életed! (El)

² *No, Phaëthon - mert Merops fia vagy!* - a görög monda szerint Phaëthon, Merops etiópai király lányának fia azzal akarta istenvoltát bizonyítani, hogy a nap kocsiját kívánta hajtani. Ügyetlenségével majdnem lángba borította a földet, mire Zeus villámával lesújtotta. Itt: túl magasra törtél, esztelen!

VALENTIN

Nem jobb a halál, mint a kínos élet?
Halál nekem, ha száműznek magamtól,
S ez a lány önmagam; én válik éntől,
Ha elválunk: megöl a száműzés.
Hát fény a fény, ha őt nem láthatom,
Hát öröm az, minek nem részese?
Hacsak azt nem hiszem, hogy mégis ott van,
S árnyék-valója le nem csillapít.
Ha éjjel nem Szilviával vagyok,
Nincs dallam a csalogány énekében,
S ha nappal nem láthatom Szilviát,
Nincsen nekem napfényes nappalom.
A lelke lelke Szilvia nekem,
Végem van, ha nem hat rám drága lénye,
Ha nem dédelget, nem vidít, nem éltet.
Jöjj csak, halál, kérlelhetetlen végzet!
Ha maradok, végórára várhatom,
Ha elmegyek, életem hagyom itt.

Belép Proteus és Dárdás

PROTEUS

Fuss, fiam, fuss, kerítsd elő a föld alól is!

DÁRDÁS

Hahó! Hahó!

PROTEUS

Látsz valamit?

DÁRDÁS

Azt, akit keresünk. Fusson ki a szemem, ha az ott nem Valentin úr.

PROTEUS

Valentin?

VALENTIN

Nem.

PROTEUS

Hát akkor ki? A kísértete?

VALENTIN

Az sem.

PROTEUS

Hát akkor mi?

VALENTIN

Semmi.

DÁRDÁS

Hát tud a semmi beszélni? Megússem, gazdám?

PROTEUS

Kit akarsz te megütni?

DÁRDÁS
A semmit.

PROTEUS
Fogd be a szád, gézengúz!

DÁRDÁS
Miért, uram, hát hiszen csak a semmit ütném. Kérem...

PROTEUS
Gazfickó, tartsd a szád! Csak egy szóra, Valentin!

VALENTIN
Már annyi balhír tömte el fülem,
Hogy a jó hírre is süket vagyok.

PROTEUS
Elhallgatnám híreim szívesen,
Mert szörnyűk, szívtépők, kegyetlenek.

VALENTIN
Meghalt Szilvia?

PROTEUS
Nem, Valentin.

VALENTIN
Nem is Valentin, ha nincs Szilviája.
Vagy visszakívánja adott szavát?

PROTEUS
Nem, Valentin.

VALENTIN
Nem is Valentin, aki elviselné.
Mi hírt hoztál hát?

DÁRDÁS
Uram, valami olyat hirdettek ki, hogy számba vették.

PROTEUS
Számkivetettek, ó jaj, ez a hírem:
Elűznek innen, Szilviától s tőlem.

VALENTIN
Ó, elteltem már kínnal az imént,
Ez túl sok már, megcsömörlöm belé.
Tudja Szilvia, hogy száműztek innen?

PROTEUS
Hogyne, s megöntözte ítéleted
- Mely, sajnos, fennáll változatlanul -
Tengernyi gyönggyel, melynek neve könny.
Apja zord lábát áztatta velük,
Térdelt alázattal, illet kezének
Hószíne, ahogy tördelte, a könnyhöz:
Akárha frissen sápadna keze
A kintől. Ám se térdhajtás, sem esdő
Kezek, se jaj, ezüstcsillámu könny

Nem hatotta meg érzéketlen apját;
Ha elfogják: halálfia Valentin.
Azon még külön felbőszült a herceg,
Hogy Szilvia járt közben érdekedben;
Szobafogságra parancsolta őt,
Sőt még keményen meg is fenyegette.

VALENTIN

Elég, hacsak következő szavadnak
Nincs hatalma, hogy életem kioltsa!
Ha van, könyörgök, súgd fülembé hát,
Végtelen kínom végső gyászdalául.

PROTEUS

Ne sírj azon, amin nincsen segítség,
Inkább próbálj segíteni, amin sírsz!
Idő nemz s ápol minden jó megoldást.
Ha ittmaradsz, se láthatod szerelmed,
Sőt még életedet kockáztatod.
A szerelmes vándorbotja: reménység.
Azzal menj, az segítsen, hogyha csüggedsz.
Ha te nem is, itt lehet leveled,
Cimezd nekem, eljuttatom akár
Szerelmed tejfehér keblébe is.
Sokat siránkoznod nincs most idő,
Jöjj, átkísérlek a városkapun,
S útközben bőven megbeszéljük mindazt,
Ami szerelmedre vonatkozik.
Ha nem magad, Szilvia érdekében
Gyere velem, ne kísértsd a veszélyt!

VALENTIN

Kérlek, Dárdás, ha látod a legényem,
Küldd az Északi Kapuhoz utánam.

PROTEUS

No, gézengúz, keresd meg! Jöjj, Valentin!

VALENTIN

Ó, drága Szilviám! Szegény Valentin!

Proteus és Valentin el

DÁRDÁS

Hát én csak egy kelekótya vagyok, látják, de azért van annyi sütnivalóm, hogy felfogjam, hogy bizony az én gazdám valamiféle nagy gazember, de üsse kő, csak legalább egyfelé gazembereskednék. De olyan valaki még nem született a világra, aki tudná, hogy én szerelmes vagyok - pedig az vagyok, de ezt ugyan tíz ló se húzná ki belőlem, sem azt, hogy kibe vagyok szerelmes - pedig egy nőbe, de milyen nőbe, azt még önmagamnak sem árulom el - pedig egy teheneslányba, igaz, hogy nem is lány, mert már nagyon kikezdték a hírét - pedig mégis lány, mert a gazdájának a szolgálólánya, aztán bérért szolgál. Többet tud az, mint egy vizslakutya, pedig az nem kevés egy egyszerű kereszténytől.

Ihol ni a katilógus arról, hogy mit tud. „*Imprimis*:³ Tud vinni meg hozni.” Hát bizony egy lótól sem telik több, ej no, hiszen a ló nem is tud hozni, csak vinni, hát akkor ő még egy kancánál is többet ér. „*Item*:⁴ tud fejni.” Nézzék csak, milyen szép erény egy olyan hajadonnál, akinek tiszta a keze!

Belép FÜRGE

FÜRGE

No, hogy vagyunk, szinyor Dárdás? Mi hír a gazdájáról?

DÁRDÁS

A gaz gályáról? Hát kinn van a tengeren.

FÜRGE

Jó, jó, látom, megvan még a régi rossz szokása, kitekeri a szavakat. Hát aztán mi hír áll azon a papiroson?

DÁRDÁS

A legfeketébb hír, amit csak valaha hallottál!

FÜRGE

Hogyhogy, ember, milyen fekete?

DÁRDÁS

Ejnye, hát olyan fekete, mint a tinta.

FÜRGE

Hadd olvassam már el.

DÁRDÁS

Eridj már, tökfejű! Tudsz is te olvasni!

FÜRGE

Tudok én, te hazug.

DÁRDÁS

No, majd kipróbálok én a tudományodat, Hadd halljam, kinek a fia vagy?

FÜRGE

Ej, a teremburáját, hát a nagyapám fiáé!

DÁRDÁS

Ó, te tanulatlan léhűtő, nem azé, hanem a nagyanyád fiáé. Na, ugye mondtam, hogy nem tudsz olvasni.

FÜRGE

Na, te bolond; add már ide, aztán csak tégy próbára, olvastass velem a papirosodról!

DÁRDÁS

Nesze, aztán Szent Miklós segéljen!

³ *Imprimis* (Im primis) - először is. (latin)

⁴ *Item* - Valamint. - Ezzel a szóval kapcsolják latin szövegekben - leltárakban, végrendeletekben - az új tételt az előzményekhez.

FÜRGE *(olvas)*
„*Item*: tud fejni.”

DÁRDÁS
No, fejni azt tud.

FÜRGE
„*Item*: jó sert tud főzni.”

DÁRDÁS
Akkor róla így kellene mondani a szállóigét; jó sernek nem kell cégér.

FÜRGE
„*Item*: tud varrni.”

DÁRDÁS
No, ez olyan, mintha azt mondanád: tud marni.

FÜRGE
„*Item*: tud kötni.”

DÁRDÁS
Fel is kellene kötni engem, ha nem kötném magamhoz.

FÜRGE
„*Item*: tud mosni meg súrolni.”

DÁRDÁS
Nagyon jeles erény, mert akkor nem nekem kell őt megmosnom meg megsúrolnom.

FÜRGE
„*Item*: tud fonni.”

DÁRDÁS
No, akkor én kereket oldhatok, ha ő megél a rokka kerekéből.

FÜRGE
„*Item*: van sok megnevezetlen erénye is.”

DÁRDÁS
No, ez olyan, mintha azt mondanád, hogy fattyú erénye, nem tudják az árvák, hogy ki az apjuk, ennélfogva hát megnevezetlenek.

FÜRGE
Most jönnek a hibái.

DÁRDÁS
Még letapossák az erényei sarkát!

FÜRGE
„*Item*: nem szabad megcsókolni éhgyomorra, tekintettel a leheletére.”

DÁRDÁS
Na, ezen a hibáján még segíthetünk egy reggelivel. Tovább!

FÜRGE
„*Item*: nagyon édesszájú.”

DÁRDÁS
Ez kárpótol a savanyú leheletéért.

FÜRGE

„*Item*: álmában beszél.”

DÁRDÁS

No, ez nem hiba, csak el ne aludjék beszéd közben.

FÜRGE

„*Item*: gyérszavú.”

DÁRDÁS

Ó, te gazember, ezt a hibái közé sorolod? A gyérszavúság a nők egyedüli erénye: húzd ki onnan azonnal és írd be főerénynek!

FÜRGE

„*Item*: hivalkodó.”

DÁRDÁS

Húzd ki ezt is, ez még Éva öröksége, erről nem lehet leszoktatni.

FÜRGE

„*Item*: nincs egy foga sem.”

DÁRDÁS

Ezzel sem törődöm. Nagyon szeretem a kenyér durcáját.

FÜRGE

„*Item*: pörlekedő.”

DÁRDÁS

No, akkor ugyan jó, hogy nincs egy foga sem, nem tud megharapni.

FÜRGE

„*Item*: unos-untalan a magafőzte itókát dicsérgeti.”

DÁRDÁS

Hát, ha jó itókát főz, csak tessék, ha ő nem teszi, majd teszem én; ami jó, azt meg kell dicsérni.

FÜRGE

„*Item*: túlságosan adakozó.”

DÁRDÁS

Hát a szóval nemigen, mert ide van írva, hogy gyérszavú. A pénzzel meg nem lesz módja, mert arra én ülök rá, hát hogy esetleg másvalamivel, az lehetséges, de arról se tehetek. Na, folytasd!

FÜRGE

„*Item*; több haja van, mint esze, több hibája, mint haja, több pénze, mint hibája.”

DÁRDÁS

Megállj te, elveszem! Az utolsó sorokban már hol az enyém volt, hol nem. Olvasd csak még egyszer!

FÜRGE

„*Item*; több haja van, mint esze.”

DÁRDÁS

Több haja, mint esze? Hát az lehet, majd mindjárt be is bizonyítom. A sótartó teteje betakarja a sót, hát a sótartó több, mint a só. A haj takarja be az észet, tehát a haj több, mint az ész, mert mindig a nagyobbik takarja be a kisebbet. Gyerünk tovább!

FÜRGE

„Több hibája, mint haja.”

DÁRDÁS

Ez már borzasztó. Ó, bárcsak ez ne állná benne!

FÜRGE

„Több pénze van, mint hibája.”

DÁRDÁS

No, ettől már megszépülnek a hibái. Hát akkor elveszem, és ha meglesz a házasság, merthogy semmi se lehetetlen...

FÜRGE

Akkor?

DÁRDÁS

...akkor majd megmondom neked, hogy a gazdád vár az Északi Kapunál.

FÜRGE

Engem?

DÁRDÁS

Téged hát! Hát ugyan ki vagy te? Várt az már nálad derekabb embert is!

FÜRGE

Oda kell mennem hozzá?

DÁRDÁS

Nem menned, rohannod, mert olyan sokáig elácsorogtad az időt, hogy a menés nem is lesz elég gyors.

FÜRGE

Hát akkor miért nem mondtad hamarabb? Hogy a tűz égesse meg a szerelmesleveleidet! *(El)*

DÁRDÁS

Na most majd megkapja a magáét, hogy elolvasta a leveletem! Micsoda nevetlen egy szolga ez, aki mindenféle titkos dologba beleüti az orrát! Megyek utána, hadd gyönyörködjem benne, mikor jó útra térítik. *(El)*

2. szín

*Ugyanott. A herceg palotája.
Belép a herceg és Thurio*

HERCEG

Ne féljen, Thurio, szeretni fogja!
Valentint már száműztük oldaláról.

THURIO

Sajnos, azóta még jobban utál,
Kerüli társaságomat, kigúnyol,
Alig hiszem már, hogy megnyerhetem.

HERCEG

Jégszobor az ilyen szerelmi ábránd,
Csak egy órán át érje a meleg,
Elvész formája, elpusztul, elolvad.
Ő is felenged majd rövidesen,
S elfelejti a méltatlan Valentint.

Proteus belép

Mi hír, Proteus úr? Eltávozott
A földije, mint parancsunk kívánta?

PROTEUS

Igen, jó uram, elment.

HERCEG

Lányom búsan fogadta távozását.

PROTEUS

Majd az idő megöli bánatát.

HERCEG

Szerintem is, csak Thurio szerint nem.
Jó véleményem arra bír, Proteus
- Megmutattad, hogy méltó vagy reá -,
Hogy jobban bizalmamba vonjalak.

PROTEUS

Csak addig éljek, s lássam önt, uram,
Ameddig önhöz hű leszek, uram!

HERCEG

Tudod, milyen örömmel töltene,
Ha egy pár lenne lányom s Thurio úr.

PROTEUS

Tudom, uram.

HERCEG

Úgy hiszem, azt is nagyon jól tudod,
Hogy lányom ellenáll akaratomnak.

PROTEUS

Ellenállt addig, míg itt volt Valentin.

HERCEG

Ej, makacsul makacskodik tovább.
Hogy feledtessük el vele Valentint,
S hogy nyerjük meg a szívét Thuriónak?

PROTEUS

Legjobb módszer, ha azt mondjuk: Valentin
Gyáva, csaló s alantas származásu.
E három dolgot gyűlölik a nők.

HERCEG

Ej, azt gondolja majd, hogy rágalom.

PROTEUS

Ej, persze, hogyha ellensége mondja.
Hát hallja ezt olyan valakitől,
Akit becsül, mert Valentin barátja.

HERCEG

Akkor önnek kell rágalmaznia.

PROTEUS

Uram, ez nagyon nehezemre esnék:
Nem lovaghoz illő viselkedés,
Főleg, ha az illető jóbarátja.

HERCEG

Ha jó szava nem könnyíthet a sorsán,
A rágalma sem árthat már neki,
Így hát közömbös a vállalkozás,
Főleg mert én, barátja, kérem erre.

PROTEUS

Uram, meggyőzött. Hacsak tehetem,
S ahogy csak bírom, megrágalmazom.
Nem lesz soká szerelmes belé lánya.
Bár ha, mondjuk, Valentint elfelejti,
Nem biztos, hogy Thurióba szeret.

THURIO

Azért, ha elbontja a lány szerelmét,
Hogy el ne kuszálódjék a fonál,
Jól vigyázzon, hogy majd rám gombolyítsa.
Ahányszor csak Valentint sárba rántja,
Engem mindig magasztaljon az égig.

HERCEG

Ily tekintetben bizvást bízhatunk
Önben, hisz tudjuk Valentin szavából,
Hogy a szívét már eligérte ön,
S nem kéri vissza, hű adott szavához.
Így felhatalmazzuk, hogy Szilviával
Együtt legyen, mikor csak módja van.

Oly méla lett, rosszkedvű, szomorú,
Örül majd önnek Valentin miatt.
Majd rábeszélheti, hogy meggyülölje
Barátját, és barátomba szeressen.

PROTEUS

Mi engem illet, mindent megteszek,
De Thurio úr nem elég ravasz:
Állítson lépét, hogy felszítsa vágását!
Bús kis dalok körmönfont rímeit
Rakja tele hatásos esküvel.

HERCEG

Bizony, a költészet az ég leánya,
Nagy a hatalma ilyen esetekben.

PROTEUS

Mondja, hogy könnyét, sóhaját, szívéét
Szépsége oltárán áldozza fel,
Írjon, míg a tintába tart, s ha elfogy,
Sírja tele az üveget, utaljon
Pár sorban rá, mily hűséges szerelme.
Orpheus lantján vers volt az ideg,
Arany szavára meglágyult vas és kő,
Békélt a tigris s a nagy Leviathan⁵
Elhagyta tengerét, hogy táncra keljen.
Ha már eleget ríttak versei,
Úgy menjen éjjel a lány ablakához
Pár jó baráttal, s daloljon zenéjük
Hangjára búsan: a holtcsendes éjbe
Beleillik majd édes-bús zenéje.
Ha erre sem hajlik, hát semmire.

HERCEG

Udvaroltál már, van gyakorlatod.

THURIO

Legyen már ma a tanácsod szerint!
Így hát tanácsadóm, édes Proteus,
Gyere tüstént a városba velem;
Keresünk pár zeneértő urat.
Van egy dalocskám, tán jó lesz, hogy első
Lépés legyen az úton, mit mutattál.

HERCEG

Csak rajta, uraim!

⁵ *Leviathan* - tulajdonképpen bibliai állat; itt hatalmas tengeri szörnyeteg.

PROTEUS

Vacsoráig szolgálatára állunk,
Utána majd eldöntjük, mit tegyünk.

HERCEG

Akár most is. Távozzanak, urak!

El valamennyien

NEGYEDIK FELVONÁS

1. szíj

*Erdő Milánó határában.
Néhány rabló lép be a szíjre*

ELSŐ RABLÓ

Talpra, fiúk! Egy utas közeleg!

MÁSODIK RABLÓ

Ha tíz jön is, ne félj, vesd rá magad!

Belép Valentin és Fürge

HARMADIK RABLÓ

Uram, megállás! Ide mindenével,
Vagy leteperjük és úgy vesszük el!

FÜRGE

Végünk, uram! Ezek az útonállók,
Akiktől úgy retteg minden utas.

VALENTIN

Barátaim...

ELSŐ RABLÓ

Dehogy, uram: ellenségek vagyunk!

MÁSODIK RABLÓ

Csend legyen! Hallgassuk végig!

HARMADIK RABLÓ

Szakállamra, hadd szóljon! Derék embernek látszik.

VALENTIN

Nemigen van mit elveszítenem:
Balszerencse kíséri útjaim;
Minden kincsem e pár öltönydarab,
Ha ettől is megfosztotok, bizony
Egész vagyonom kezetekre jut.

MÁSODIK RABLÓ

Merrefelé tart?

VALENTIN

Veronába.

ELSŐ RABLÓ

Honnan jön?

VALENTIN

Milánóból.

HARMADIK RABLÓ

Hosszú időt töltött ott?

VALENTIN

Tizenhat hónapot. Maradtam volna
Tovább, ha el nem űz balvégzetem.

ELSŐ RABLÓ

Csak nem számúzték?

VALENTIN

De igen.

MÁSODIK RABLÓ

S mi volt a bűne?

VALENTIN

Az, amiről még most is fáj beszélnem.
Embert öltem. Sajnálom pusztulását,
Bár szabályos tusában döftem őt le;
Nem orvul, nem is hátulról, csalárdul.

ELSŐ RABLÓ

Ugyan, ne bánja, hogyha így esett!
S ezért számúzték, ily csekélyke bűnért?

VALENTIN

Ezért s még jó, hogy ennyivel beérték.

MÁSODIK RABLÓ

Tud nyelveket?

VALENTIN

Sikerrel járt ifjú iparkodásom:
Nyelvtudásom már sok bajból kimentett.

HARMADIK RABLÓ

Robin Hood hájas papjának fejére,
Ez volna ám királyunknak való!

ELSŐ RABLÓ

No, majd rávesszük. Egy szóra, urak!

FÜRGE

Csapjon fel, gazdám, jóféle útonállás ez!

VALENTIN

Nem hallgatsz el, te gézengúz?

MÁSODIK RABLÓ

Mondja: várhat pártfogást valahonnan?

VALENTIN

Jó csillagomtól.

HARMADIK RABLÓ

Úgy tudja meg: van köztünk több nemes,
Kiket a zabolátlan, ifju vér
A tisztos polgároktól elszakított:
Veronából számúzték engem is,

Mert meg akartam szöktetni a herceg
Rokonát, egy dúsgazdag örökösöt.

MÁSODIK RABLÓ

Én dühömben leszúrtam egy nemest,
Hát számúzték Mantovából örökre.

ELSŐ RABLÓ

Mint engem, más ilyen csekély hibáért.
De tárgyra! Azért szóltunk bűneinkről,
Hogy indokoljuk sok törvényszegésünk,
Részint meg látjuk szép testalkatát,
S halljuk öntől, hogy sok nyelven beszél:
Ön éppen az az ember, akire
Mesterségünknek nagy szüksége van.

MÁSODIK RABLÓ

Bizony, s ezenfelül még számüzött is.
Így hát megkérdezzük: nem volna kedve
Vezérünként sorunkba állani,
S azt, ami kényszer, virtusnak tekintve,
Itt élni, mint mi, ebben a vadonban?

HARMADIK RABLÓ

No, mit felelsz? Felcsapsz-e hát közénk?
Mondd, hogy igen, és légy a kapitányunk:
Mind neked hódolunk, te csak parancsolsz,
A vezérünk, a királyunk leszel.

ELSŐ RABLÓ

Ha gúnyosan felelnél, megölünk.

MÁSODIK RABLÓ

Becsüld ajánlatunk, ha élni vágyol!

VALENTIN

Jó, hát legyen: veletek maradok,
De kikötöm, védtelen asszonynépet
S szegény utast nem szabad bántani!

HARMADIK RABLÓ

Nem vagyunk ilyen gyávák, aljasok.
Most jöjj, kövess, bandánkhoz vezetünk,
Nézd meg, hogy mit szereztünk, mennyi kincset,
És rendelkez a kincsel és velünk.

El valamennyien

2. szín

*Milánó. A herceg palotája előtt, Szilvia ablaka alatt.
Proteus belép*

PROTEUS

Valentint már sikerült törbecsalnom,
Most éppúgy rá kell szednem Thuriót,
Míg látszólag útját egyengetem,
Saját ügyem mozdítom majd előbbre.
Sajnos, Szilvia túl szent, túl igaz,
Nem csábítja értéktelen személyem.
Ha szívem hűségét bizonygatom,
Még összeszid, hogy megcsalom barátom;
Ha szépségét magasztalom az égig,
Megró, hogy cserbenhagytam Júliát,
Első szerelmem, s hitszegő vagyok.
Bár egyetlen fulánkos kis szava
Agyondöfné egy szerelmes reményét,
Ebmódra hízeleg neki szerelmem,
S annál nagyobb, minél kisebbre tartja.
De jön Thurio. Éjjelizenét
Adunk a lánynak: álljunk ablakához.

Thurio belép a zenészekkel

THURIO

Hogyhogy, ön előttünk ideosont?

PROTEUS

Igen. Tudhatja, nemes Thurio,
Ha nem járhat, oson a szerelem.

THURIO

Önt nem szerelem vezette, remélem.

PROTEUS

De bizony az, különben itt se lennék.

THURIO

Szilviához?

PROTEUS

De az ön érdekében.

THURIO

Nagyon köszönöm. Most pedig, urak,
Hangoljanak, és frissen rajta hát!

Kissé távolabb megjelenik a fogadós és Júlia. Júlia fiúruhában van

FOGADÓS

No, kis vendég, én már azt hiszem, magát majomkólíka kínozza. Hát aztán miért, mondja már meg?

JÚLIA

Ej, fogadós, hát csak azért, mert nincs okom hejehujára.

FOGADÓS

Hát akkor csak jöjjön, majd hozzásegítjük mi a hejehujához; elvezetem oda, ahol muzsikaszót hall, aztán azt az urat is megláthatja, aki után kérdezősködött.

JÚLIA

Az ő szavát is hallom majd?

FOGADÓS

Persze, hogy hallja!

JÚLIA

Azért, mert nekem az a muzsikaszó.

A zene rákezd

FOGADÓS

Pszt, pszt!

JÚLIA

Köztük van ő is?

FOGADÓS

Köztük hát, de legyen már csendben! Hallgassuk őket!

DAL

Szilvia, mi vagy, ki vagy,
Hogy minden szív érted ég?
Szép, okos és szende vagy,
Böven szórt rád bájt az Ég,
Hogy körülrajongjanak.

Mint ikerpár, szüntelen
Szépség, jóság jár veled,
Nem vak már a szerelem,
Kölcsönkérte szép szemed,
El se hagy többé sosem.

Páratlan vagy, nincs hibád,
Hozzád zengünk, Szilviánk:
Nálad drágább földi lányt
Nem szült még e bús világ.
Fonja szép hajad virág!

FOGADÓS

Hát ez mi? Már meg még szomorúbb, mint az imént? Hát mi baja van, fiatalúr? Látom, nem szereti a muzsikát.

JÚLIA

Téved, engem nem szeret a muzsikus.

FOGADÓS

S ugyan miért, kis legény?

JÚLIA
Mert hamisan játszik, öregapám.

FOGADÓS
Hogyhogy? Hamis a dallam a húron?

JÚLIA
Nem éppen arról van szó, de azért mégis olyan hamis, hogy csak úgy tépi a szívem húrját.

FOGADÓS
No, egészséges füle van.

JÚLIA
Bizony, de bár inkább süket volnék, mert ettől olyan beteg a szívem.

FOGADÓS
Látom már, hogy nem élvezi a muzsikát...

JÚLIA
Nem én, egy cseppet sem, ha ilyen rosszul hangzik.

FOGADÓS
Figyeljen csak, milyen finoman abbahagyta és másba kezdett!

JÚLIA
Hát hiszen az a baj, hogy abbahagyta és másba kezdett.

FOGADÓS
Azt szeretné, ha azok ott mindig ugyanazt az egyet játszanák?

JÚLIA
Ha egy közülük mindig ugyanazt.
De mondja, fogadós, Proteus úr
Gyakran meglátogatja ezt a hölgyet?

FOGADÓS
Én csak azt mondhatom, amit a szolgájától, Dárdástól tudok, hogy mérhetetlenül szerelmes bele.

JÚLIA
Hol ez a Dárdás?

FOGADÓS
Elment a kutyáját hajkurászni, amelyet holnap a gazdája parancsára ajándékba kell vinnie a hölgynek.

JÚLIA
Pszt, álljunk félre: feloszlik a társaság.

PROTEUS
Csak sose féljen, célhoz juttatom,
Ravaszágom nem győzi majd dicsérni.

THURIO
Hol várhatom meg?

PROTEUS
Szent Gergely kútjánál.

THURIO
Ég áldja önt!

Thurio és a zenészek eltávoznak. Szilvia megjelenik a szobája ablakában

PROTEUS

Üdvözlöm, úrnőm, jóestét kívánok!

SZILVIA

Köszönet a zenéért, uraim.
Ki szólt önök közül?

PROTEUS

Ha ismerné tiszta szive szerelmét,
Hamarosan megjegyzné a hangját!

SZILVIA

Proteus úr, ha jól gyanítom.

PROTEUS

Hú szolgája, nemes hölgy, Proteus.

SZILVIA

Mit óhajt?

PROTEUS

Az ön óhaját kilesni.

SZILVIA

No, töltsé kedvét: azt óhajtom én,
Hogy innen tüstént kotródjék haza.
Te hitvány, csalfa, hűtlen, kétszinű,
Hát azt hiszed, oly balga, eszement
Vagyok, hogy hízelgésed léprecsal,
S behálózol, mint annyi lány szivét?
Csak menj, csak menj, kérleld meg kedvesed!
Az éj sápadt királynőjére mondom,
Úgy nincs eszemben hajlani szavadra,
Mint ahogy sündörgésed megvetem.
Már lassan-lassan rösteltem magam
E pár percért is, mit rád pazaroltam.

PROTEUS

Elismerem, szerettem egy leányt,
De meghalt.

JÚLIA

(félre)
Ha én szólnék így, hazudnám.
Az bizonyos, hogy nincsen eltemetve.

SZILVIA

Meghalt, legyen, de Valentin barátod
Még él, s tudod, hogy eljegyzett magának:
Nem szégyelled megsérteni jogát
Azzal, hogy jegyesének udvarolsz?

PROTEUS

Úgy hallottam, hogy Valentin sem él már.

SZILVIA

Ha így van, én sem élek, biztosítlak;
Vele együtt temették el szerelmem.

PROTEUS

Hadd ássam ki a sírból, drága hölgy!

SZILVIA

Elhúnyt szerelmed sírjából idézd fel,
Vagy te is temesd oda magadét.

JÚLIA

(félre)
Nem hallgat rá.

PROTEUS

Kisasszony, hogyha ily kemény szive,
Hadd kapjam meg arcképét legalább,
Amely ott lóg a szobája falán;
Hadd szóljak hozzá, hadd sírjak előtte:
Mert hogyha már valóságos mivoltát
Másnak szánta, s én árny vagyok csupán,
Hát legalább árnyékát hadd szeressem.

JÚLIA

(félre)
Megcsalnád te valóságos mivoltát,
S árnyékká tennéd őt, mint engem is.

SZILVIA

Uram, nem vágyom a bálványozásra,
De mert álnokságával összeillik,
Hogy árnyat istenítsen, s nem valódi
Formát imádjon, reggel értéküldhet.
Aludjék jól.

PROTEUS

Mint a gonosztevő,
Akit reggel a vesztőhely fogad.

Proteus és Szilvia külön-külön el

JÚLIA

Fogadás, indulunk?

FOGADÓS

Teremtuccse, úgy aludtam, mint a bunda.

JÚLIA

Mondja meg, kérem, hol lakik Proteus úr?

FOGADÓS

Ej, istenem, hát énnálam. No csak, tán már lassan meg is virrad.

JÚLIA

Még nem, de ez volt a legsúlyosabb,
A leghosszabb éj, amióta élek.

El mind a ketten

3. szín

*A szín változatlan.
Eglamour belép*

EGLAMOUR

Mostanra kérte Szilvia kisasszony,
Hogy felkeressem, s megtudjam, miféle
Fontos ügyben volna szüksége rám.
Úrnőm! Úrnőm!

Szilvia megjelenik az ablakban

SZILVIA

Ki az?

EGLAMOUR

Szolgája és barátja,
Ki a kisasszony parancsára vár.

SZILVIA

Eglamour úr, szép jó reggelt kívánok!

EGLAMOUR

Szép jó reggelt, nemes hölgy, önnek is!
Ahogy kívánta, itt vagyok, kisasszony,
Már ily korán, hogy megtudjam, vajon
Mivel szabad szolgálatára lennem?

SZILVIA

Ó, Eglamour, te igazi lovag vagy -
Nem hízelgésből mondom, esküszöm -
Merész, művelt, bölcs, könyörületes;
Tudod te jól, hogy szívemben mi él
A számkivetett Valentin iránt;
Azt is tudod jól, atyám hogy erőltet
A léha Thurióhoz, kit utálok.
Voltál te is szerelmes; még te mondtad,
Hogy soha kín úgy szíven nem talált,
Mint mikor elhunyt hű szerelmesed,
Kinek sírján szüzességet fogadtál.
Ó, Eglamour, én Mantovába mennék,
Valentin, amint hallom, ott lakik;
S mivel az út nem biztonságos arra,
Óhajtanám, hogy jöjj te is velem,
Hisz úgy megbízom tisztas jellemedben.
Ne bánd atyám haragját, Eglamour,
Csak bánatomra, egy nő bánatára
Gondolj, s arra, hogy joggal szököm el
Ez elől az áldatlan frigy elől,
Amely miatt csak megverne az Ég.
Bár kínom benne annyi, mint a tenger
Fövenyszeme, lásd, kívánja szívem,
Hogy elkísérj, hogy te is jöjj velem!

Ha nem, őrizd meg titkomat hiven,
Hogy megkiséertsem a szökést magam.

EGLAMOUR

Kisasszony, szívből osztom bánatát,
S minthogy tudom: erénnyel párosult,
Eltökéltem, hogy elkisérem önt.
Hogy rám mi vár, az oly lényegtelen,
Mint lényeges, hogy célhoz jusson ön.
Mikor kíván indulni?

SZILVIA

Még ma este.

EGLAMOUR

Hol várjam?

SZILVIA

Gyónás ürügyén szököm meg,
Patrick barát cellájánál keressen.

EGLAMOUR

Számíthat rám, nemes hölgy. Isten önnel,
Úrnöm!

SZILVIA

Ég áldja, drága Eglamour.

Külön-külön el

4. szín

A szín változatlan.

Belép Dárdás a kutyájával

DÁRDÁS

Lássák, azt már igazán nehéz elviselni, ha az emberrel kutyául bánik el a szolgája, mint például velem az enyém: ezt én neveltem kölyökkora óta, én mentettem meg a vízbefojtástól, mikor már három vagy négy testvére megfulladt előtte! Én tanítottam be, mégpedig úgy, hogy aki csak látja, azt mondhatja magában: „Na, én is szakasztott így tanítanék be egy kutyát!” Elküldött a gazdám, hogy vigyem el ajándékba ezt a jószágot Szilvia kisasszonynak, hát alig lépek be az ebédlőbe, már odaugrik a kisasszony asztalához és lelopja róla a kappan combját. De ronda dolog pedig, ha egy kutya nem tud alkalmazkodni mindenféle társasághoz! Igazán szeretnék egy olyan kutyát, amelyik - hogy úgy mondjam - vállalja azt a fáradságot, hogy úgy viselkedjék, mint egy kutya, és ne kutyálgodjék. Hiszen ha nem lett volna mindig több eszem, mint neki, hogy magamra vállaljak olyasmit, amit ő követett el, igazán azt hiszem, hogy réges-régen felakasztották volna: oly biztos, mint ahogy itt állok. Különben megítélhetik maguk is. Betolakodott nekem három vagy négy úrikülsejű kutya társaságában a herceg asztala alá: bizisten, nem volt ott tovább, mint egy csurrantásnyi ideig, hát már szaglott tőle az egész étterem. „Verjék ki azt a kutyát!” - kiáltotta az egyik vendég. „Miféle kutya ez itt?” - kérdezte a második.

„Korbácsot neki!” - kiabálta a harmadik. „Akasszák fel!” - mondta a herceg. Én nem először éreztem már azt a szagot, tudtam, hogy csak Morcos lehet a ludas, hát odamentem a fiúhoz, aki korbácsolta kifelé a kutyákat. Azt mondom neki: „Pajtás, csak tán nem akarod kiverni ezt a kutyát?” „De bizony!” - feleli. „Na - mondom -, ugyan ártatlanul bánthanád, mert hát én követtem el azt, amiről szó van.” Ő aztán nem teketóriázott tovább, hanem kivert engem a teremből. Ugyan hány gazda tenné meg ezt a szolgájáért? Bizisten, én meg ott kucorogtam a kalodában a tészta miatt, amit ő lopott el, különben agyonverik; elszenvedtem a pellengért a libák miatt, amelyeket ő fojtott meg, különben elrántották volna a nótáját - de persze, ezt már régen elfelejtetted, te! De bezzeg én még nagyon jól emlékszem a legutóbbi gazságodra is, mikor elbúcsúztam Szilvia kisasszonytól. Hát nem kötöttem a lelkedre, hogy le ne vedd a szemed rólam, s mindig csak azt tedd, amit én? Hát mikor láttad valaha, hogy felemelem a lábamat és végigcsurranom egy kisasszony szoknyáját? Láttál tőlem valaha ilyen istentelenséget?

Belép Proteus és Júlia

PROTEUS

Szóval neved Sebestyén? Megfogadlak,
S tüstént meg is bízlak valamivel.

JÚLIA

Szivem hevével végzem, bármi lesz.

PROTEUS

Remélem is.

(Dárdáshoz)

Hát te, te cédaszülte,
Hol tekeregtél két álló napig?

DÁRDÁS

Ejnye, uram, hát a kutyáját vittem el Szilvia kisasszonynak, ahogy megparancsolta.

PROTEUS

És mit szólt, látva csöppnyi kincsemet?

DÁRDÁS

Hát bizony csak annyit, hogy korcs ez a kutya, aztán azt izeni, hogy korcs ajándékért csak korcs köszönet jár.

PROTEUS

De megtartotta?

DÁRDÁS

Bizony, nem tartotta az! Hát látja, hogy visszahoztam.

PROTEUS

Csak tán nem erre mondtad, hogy enyém?

DÁRDÁS

Hát, uram, a másik jószágot ellopták mellőlem a piacon azok az ebadta kölykök - én hát elvittem a kisasszonynak a saját kutyámat, amelyik tízszer akkora is van, mint az a másik volt, hát sokkalta nagyobb ajándék.

PROTEUS

Kotródj azonnal, megkerítsd kutyám,
Vagy többet át se lépd a küszöböm!
Indulj! Azért állsz még, hogy ingerelj?

Dárdás el

Ez a szolga csak szégyent hoz reám!
Fiam, Sebestyén, megfogadtalak,
Nemcsak, mert olyan ifju kell nekem,
Kit dolgaimban tapintat vezet,
Mert e félkótya nem megbízható,
Hanem mert arcod és egész mivoltod
- Remélem, hogy nem téved jóslatom -
Jó származásod s hűséged tanúja.
Tudd meg tehát, ezért fogadtalak meg.
Most indulj tüstént, s add át gyűrűmet
Úrnőmnek, Szilviának; fogd, nesze!
Ki egykor adta, nagyon szeretett.

JÚLIA

S ön nyilván nem, ha gyűrűjét nem őrzi.
Mehalt talán?

PROTEUS

Nem halt az, úgy hiszem.

JÚLIA

Ó, jaj!

PROTEUS

Mi bánt, te?

JÚLIA

Megszántam szegényt.

PROTEUS

S miért?

JÚLIA

Mivel úgy szerethette önt,
Mint ön úrnőjét, Szilviát imádja:
Ő arról álmodik, ki mást szeret,
S ön azt imádja, aki önre sem néz.
Mily összevissza szerelem - be kár!
Ezen tünődve sóhajtottam úgy.

PROTEUS

No, vidd a gyűrűt s ezt a levelet!
Az a szobája ott. Mondd meg neki:
Kérem, mit ígért: égi képe-mását.
Ha megszerezted, úgy siess haza.
Szobámban lelsz majd, szomorú magányban. *(El)*

JÚLIA

Hány nő járna el ilyen küldetésben?
Jaj, Proteus, szegény, rókát fogadtál,
Hogy pásztorolja kis bárányságaid.
Ó jaj, szegény bolond! Mért szánom őt,
Ki engem szíve mélyén megtagad?
Azért tagad meg, mert másé szíve,
S azért kell szánnom, mert övé szívem.
Hogy útra kelt, én adtam ezt a gyűrűt,
Hogy róla majd emlékezzenek reám.
Most esdhetem majd, bánatos követ,
Azért, amire nem vágyakozom,
Hordhatok hírt saját érdekem ellen,
S ki erre méltatlan, méltathatom,
Uramnak hű szerelmese vagyok,
Ám hű szolgája nem vagyok uramnak,
Hacsak magam hűtlen meg nem csalom.
Majd udvarlok, de oly lanyhán, nevében,
Mint nem célokom, hogy célhoz jusson ő.

Belép Szilvia és kísérete

Nemes hölgy, jó napot! Nem mondaná meg,
Hogy Szilvia kisasszonyt hol találom?

SZILVIA

Mi lenne, hogyha én volnék magam?

JÚLIA

Úgy arra kérném önt, legyen türelme
Meghallgatni, amit velem üzentek.

SZILVIA

Ugyan ki?

JÚLIA

Gazdám, szép hölgy, Proteus.

SZILVIA

Ó, tán a képért küldött?

JÚLIA

Úgy van, úrnőm.

SZILVIA

Menj, Ursula, hozd ki a képemet!
Tessék, vigyed! Azt üzenem uradnak,
Hogy Júlia, kit hűtlen elfelejtett,
Jobban diszítné házáat, mint ez árnyék.

JÚLIA

Levelet hoztam, úrnőm, fussa át!
Bocsásson meg, úrnőm! Véletlenül
Nem azt az írást adtam, ami kell.
Ezt a levelet küldték önnek itt.

SZILVIA

Mutasd csak azt, hadd pillantsak belé!

JÚLIA

Nem tehetem, úrnóm, bocsássa meg!

SZILVIA

No hát fogd!
Nem olvasom el gazdád egy sorát sem,
Ugyis tudom, csupa fogadkozás
Meg eskü, mit oly könnyen szegne meg,
Mint én széttépem ezt a levelet.

JÚLIA

Úrnóm, e gyűrűt küldte önnek itt.

SZILVIA

Hát ez még nagyobb gyalázat reá!
Elöttem mondta százszor is talán,
Hogy Júliája adta ezt neki.
Bár hűtlen ujj e gyűrűt meggyalázta,
Az én ujjam nem bántja Júliát.

JÚLIA

Szívből köszöni önnek.

SZILVIA

Mit beszélsz?

JÚLIA

Köszönöm, hogy részvéttel van iránta.
Ugyis sokat vét gazdám ellene.

SZILVIA

Jól ismered?

JÚLIA

Akárcsak önmagam.
S ha megsebzett szívére gondolok,
Bizony mondom, ezerszer sírtam érte.

SZILVIA

Talán már tudja is, hogy elfeledték.

JÚLIA

Tudja bizony, azért oly szomorú.

SZILVIA

Ugye, gyönyörű lány?

JÚLIA

Úrnóm, bizony szebb volt ő hajdanában,
Mikor még hitte gazdám szép szavát,
Szerintem volt olyan szép, mint ön, úrnóm.
De amióta tükrét félretette,
S nem hordja naptól védő fátyolát,
Az arcán nyíló rózsza elfagyott,
Liliombőrét felmarta a szél,
Most oly napbarnított, akár magam.

SZILVIA

Mondd, mekkora?

JÚLIA

Mint én. Pünkösöd körül
Rendeztünk víg színelőadást,
Nekem akkor lányt kellett játszanom,
S az ő ruháját adták fel nekem;
Úgy illett rám, az volt a vélemény,
Mintha rám szabták volna egyenest,
Innen tudom, egyforma termetünk.
Akkor megrikattam alaposan,
Mert nagyon szomorú volt szerepem,
Én voltam a szenvedő Ariadne,⁶
Kit a hűtlen Theseus elhagyott.
Oly élethűen hulltak könnyeim,
Hogy szegény úrnóm meghatódva sírt,
S szakadjon vége tüstént életemnek,
Ha át nem éltem vele bánatát.

SZILVIA

Hálás lehet neked, derék fiú.
Ó jaj, szegény hölgy! Árva, elhagyott!
Könnyem kicsordul, ha eszembe jut.
Itt ez az erszény, vedd csak el, fiam:
Úrnődért kaptad, kihez hű maradtál.
Isten veled! (*Távozik kíséreléssel*)

JÚLIA

Majd megköszöni, ha megismered.
Be szép, szelíd hölgy! Milyen jellemes!
Remélem, gazdám nem ér nála célt,
Hisz úgy becsüli Júlia szerelmét.
Ó jaj, a szív hogy tréfál önmagával!
Imhol a képe. Nézzük csak! Talán
Ilyen fejdíszel az én arcom is
Oly bűvölő volna, mint az övé.
Persze, a festő hízelgett kicsit,
Ha én nagyon nem hízelgek magamnak.
Haja rőtbarna. Az enyém arany.
Hacsak e színen múlik a szerelme,
Szerezhetek ilyen színű parókát.
Szeme szürke, tündöklő. Az enyém is.
De homlokánál az enyém magasabb!
Ugyan mi rajta a bűvöletes,
Mi nem bűvölne éppúgy rajtam is,
Ha nem volna gazdám szerelme vak?
Indulj, te árny, vidd ezt a másik árnyat,
Vetélytársad! Ó, te festett alak,

⁶ *Ariadne* - a görög mondában krétai királylány. Segítségével ölte meg az athéni Theseus a Krétát pusztító szörnyet. Amikor azonban Ariadne megszökött vele, Theseus elhagyta.

Hogy csókolnak majd, szeretnek, becéznek!
Sugallná csak az ész imádatát,
Élő mivoltom állna helyeden!
Úrnőd miatt szépen bánok veled,
Ő is úgy bánt velem! Másképp, az Égre,
Kikaparnám két nem látó szemed,
Hogy kisseressen a gazdám belőled. *(El)*

ÖTÖDIK FELVONÁS

1. szíj

*Milánó. Kolostor.
Eglamour belép*

EGLAMOUR

Aranylik már az ég nyugat felé;
Körülbelül mostanra várható, hogy
Patrick baráthoz jöjjön Szilvia.
Jön is bizonynal, pontos a szerelmes,
Legfeljebb még túl korán érkezik,
Úgy sarkantyúba kapja fürgeségét.
Ott jön.

Szilvia belép

Szerencsés estét, drága hölgy!

SZILVIA

Ámen, ámen! Gyerünk, jó Eglamour,
Át a zárdafal titkos kapuján:
Félek, hogy kémek kísértek nyomon.

EGLAMOUR

Még három mérföld sincs innen az erdő,
Ne féljen, ott biztonságban leszünk.

Mindketten el

2. szíj

*Milánó. A herceg palotája.
Belép Thurio, Proteus és Júlia*

THURIO

Beszéj, hogy áll a szénám Szilviánál?

PROTEUS

Uram, szerintem lágyul már szive;
Igaz viszont, hogy van pár kifogása.

THURIO

Talán a lábam hosszabb kelleténél?

PROTEUS

Dehogy; csak ösztövé.

THURIO
Majd csizmát húzok, attól vastagabb lesz.

JÚLIA
(félre)
Sarkantyúzhatod szívét, ha utál!

THURIO
Mit mond az arcomról?

PROTEUS
Hogy rózsaszín.

THURIO
Füllent a pajkos: arcom színe barna.

PROTEUS
Ám rózsaszín a gyöngy, s úgy szól a mondás:
A barna férfi gyöngy a hölgy szemének.

JÚLIA
(félre)
Az ám, ilyen gyöngy kín a hölgy szemének;
Inkább lehúnyom, mint hogy rátekintsek.

THURIO
A társalgásom hogy tetszik neki?

PROTEUS
Sehogy, mikor háboruról beszél.

THURIO
S nagyon, ha vágyról s békéről beszélek?

JÚLIA
(félre)
Úgy legkivált, ha neki hagyna békét.

THURIO
Mit szól vitézségemhez?

PROTEUS
Ó, uram, nincs kétsége efelől.

JÚLIA
(félre)
Hogy volna, hisz tudja, hogy nyúlszívű.

THURIO
Mit szól fényes származásomhoz?

PROTEUS
Azt, hogy kiváló családból eredt.

JÚLIA
(félre)
No persze, nemes őstől lett bolonddá.

THURIO
Méltányolja számos jószágomat?

PROTEUS
Ó, hogyne, szánja őket.

THURIO
Hogyhogy?

JÚLIA *(félre)*
Mert ilyen jószág az uruk.

PROTEUS
Mivel bérlők kezére adta ön.

JÚLIA
Itt jön a herceg.
A herceg belép

HERCEG
Üdvözlöm, Proteus! Önt is, Thurio!
Ki látta Eglamourt önök közül?

THURIO
Nem láttam.

PROTEUS Én sem.

HERCEG Hát a lányom?

PROTEUS Őt sem.

HERCEG
Tehát
Valóban megszökött ahhoz a jöttment
Valentinhez s Eglamour elkísérte.
Így van, mert az erdő mélyén vezeklő
Lőrinc barát látta is mind a kettőt;
Ráismert Eglamourra; Szilviáról,
Fátyla miatt, csak sejtette, hogy ő.
Lányom, mint mondta, este gyónni indult
Patrick baráthoz, ám nem ment oda,
E jel mind azt mutatja: megszökött.
Kérem tehát, hagyják most a beszédet,
Nyeregbe tüstént, s érjenek utól
A hegy lábánál, ahol Mantovának
Fordul az út, mert arra szöktek el;
Sebesen, jó urak, kövessenek! *(El)*

THURIO
Ez aztán még az önféjú leány,
Még megszökik jó csillaga elől!
Megyek, nem is mert vágy öl Szilviáért,
Inkább, hogy bosszut álljak Eglamouron. *(El)*

PROTEUS
Én is megyek, mert vágy öl Szilviáért,
Nem mintha társát, Eglamourt utálnám. *(El)*

JÚLIA
Én is megyek, hogy el ne érd a vágyad,
Nem azért, mintha Szilviát utálnám. *(El)*

3. szín

*Erdő Milánó határában.
Néhány rabló lép be Szilviával*

ELSŐ RABLÓ

Csak szépen, szépen,
Nyugodtan; a vezérhez kell vezetnünk.

SZILVIA

Ez egyetlennél százszor több kudarc
Tanít meg ezt nyugodtan elviselnem.

MÁSODIK RABLÓ

No, indulj velem!

ELSŐ RABLÓ

Egy úr kísérte - hát az hova lett?

HARMADIK RABLÓ

Gyors volt a lába, így hát elszelelt,
Valerius és Mózes üldözik.
Nyugatra menj velem, az erdő szélén
Van a vezér; mi üldözzük a társát;
Nem törhet ki, körülfogtuk az erdőt.

ELSŐ RABLÓ

Vezérünk barlangjába kell vezetnem:
Jöjjön bátran; nemes jellemű férfi,
Nem él az vissza egy nő helyzetével.

SZILVIA

Ó, Valentin, ezt kell túrnöm miattad!
Mind el

4. szín

*Az erdő egy másik része.
Valentin belép*

VALENTIN

Lám, a szokás hogy lesz természetünkké!
Ez a magányos hely, dúslombu erdő
Meghittebb cifranépü városoknál:
Itt nyugton ülök, nem lát senki sem,
S a csalogány fájdalmas énekével
Együtt zengem kinom és bánatom.
Ó te, ki szívem közepén lakol,
Ne hagyd lakásod ily soká lakatlan,
Mert omladoz s bedől az épület,

S azt, hogy mi volt, még az emlék sem őrzi!
Építs újjá, jelenj meg, Szilvia,
Becézd, te nimfa, árva szeretődöt!
Miféle lárma, hajsza van ma itt?
Pajtásaim, kiknek nem szent a törvény,
Vadásznak pár boldogtalan utasra.
Szeret mind, mégis mennyit küszködöm,
Hogy megfékezzem vad indulatuk.
Bújj el, Valentin, ugyan kijön itt?

Belép Proteus, Szilvia és Júlia

PROTEUS

Mit az imént önért tettem, kisasszony,
Bár nem becsüli úgy, mint illenék,
Hogy kockáztattam önért életem,
S nem lett erőszak prédája erénye,
Érdemel egy kedves tekintetet.
Ennél csekélyebb bért nem kérhetek,
S kisebbet ennél ön se tudna adni.

VALENTIN

(félre)
Szemem, nem álmodol? Te sem, fülem?
Hogy elviseljem, fékezz, szerelem!

SZILVIA

Ó, be szegény, be nyomorult vagyok!

PROTEUS

Csak volt, kisasszony, míg meg nem jelentem,
Jövelelem boldoggá tette önt.

SZILVIA

Hogy itt látlak, az tett boldogtalanná!

JÚLIA

(félre)
Engem is, hogy melletted látom őt.

SZILVIA

Ha egy éhes oroszlán törne rám,
Inkább hagynám, hogy faljon fel a vad,
Semhogy te ments meg, te esküszegő.
Ég, légy tanúm, Valentint úgy imádom,
Hogy lelkemnél is drágább élete,
S hogy éppen úgy, hisz jobban nem lehet,
Gyűlölöm ezt a hitszegő Proteust.
Pusztulj innen, ne bosszants már tovább!

PROTEUS

Mit nem vállalnék, micsoda halálos
Veszélyt, ha egyszer szépen nézne rám!
Ó, régi baj a szerelemben, hogy
A nő nem azt imádja, aki őt.

SZILVIA

Hogy Proteus nem azt imádja, arról
Első szerelmed, Júlia szívét
Faggasd, kiért ezernyi esküre
Váltottad fel hűséged, s esküid
Megszegtéd azzal, hogy engem szeretsz.
Nincs több hűséged már, hacsak nincs kettő,
S ez rosszabb, mint ha egy sincs: egy sem inkább,
Mint két hűség: egy szívtől túl sok az.
Hűtlen barát, te!

PROTEUS

Ki kimél barátot,
Ha szerelmes?

SZILVIA

Mindenki, csak te nem!

PROTEUS

Ej, hát ha gyöngéd, esdeklő szavak
Nem lágyítják meg szíved semmiképp,
Majd fegyverrel udvarlok, mint a zsoldos,
S ha mást is ír elő a szerelem,
Majd erőszakkal szeretlek.

SZILVIA

Nagy Ég!

PROTEUS

Rákényszerítelek, hogy légy enyém.

VALENTIN

(előlép)
Engedd, gyalázatos, hozzá ne érij,
Te elfajzott barát, te!

PROTEUS

Valentin!

VALENTIN

Aljas barát te, hűtlen, szeretetlen,
Mert ilyen barát lettél; áruló!
Saját szemem győz meg, hogy visszaéltél
Bizalmammal, cáfolnád magad is,
Ha azt mondanám: van még egy barátom.
Kiben bízunk, ha saját jobb kezünk
Lesz keblünk árulója? Proteus,
Fáj, hogy többé nem bízhatom tebenned,
S idegen lettem a földön miattad.
Legmélyebbre barát szúr. Milyen átok:
Ellenségnél rosszabbak a barátok!

PROTEUS

A büntudat, a szégyen megzavar.
Bocsáss meg, Valentin: ha bánatom
Elég kárpótlást nyújt sérelmedért,
Fogadd el. Oly igazán szenvedek,
Mint igazán vétettem.

VALENTIN

Megbocsátok,
S ismét megbízom a becsületedben.
Eget s földet sért, aki nem bocsát meg,
Mert békül ég s föld bűnbánó szavakra,
S megenyhül a Mindenható haragja.
Hogy lásd barátod önzetlen szívét:
Lemondok róla: Szilvia tiéd.

JÚLIA

Jaj, én boldogtalan! (*Elájul*)

PROTEUS

Nézd már ezt a fiút!

VALENTIN

Ejnye, fiam! Na, te kis legény! No csak szépen! Hát mi bajod van?
Nyisd ki a szemed, beszélj már!

JÚLIA

Ó, jó uram, a gazdám rám bízta ezt a gyűrűt, hogy adjam át Szilvia
kisasszonynak, én meg, amilyen hanyag vagyok, elfelejtettem.

PROTEUS

Hol az a gyűrű?

JÚLIA

Tessék, ez az itt!

PROTEUS

Hadd lám csak! Ejnye!
Hiszen ez az, mit Júliának adtam.

JÚLIA

Eltévesztettem. Jaj, ezer bocsánat;
Hisz emezt küldte Szilviának ön.

PROTEUS

De hogy került hozzád az? Én magam
Adtam Júliának, hogy útra keltem.

JÚLIA

Hát maga Júlia adta nekem,
Hát maga Júlia hozta ide.

PROTEUS

Hogy? Júlia?

JÚLIA

Hát nézz rá, kinek annyit esküdöttél,
S ki szívében ápolta esküdet,
Szive gyökerét hányszor döfte át
Hűtlenséged! Ó, Proteus, pirulj
Ruhám láttára! Szégyenkezz, hogy engem
Ily illetlen ruhában látsz, ha szégyen
Szerelemből álruhát ölteni.
Bár, hogyha egy nő ruháját cseréli,
Kisebb baj, mint ha érzelmét a férfi.

PROTEUS

A férfi érzelmét... Bizony, a férfi
Tökéletes volna, ha hű maradna!
Ez egy hibája tenger bűnbe rántja:
Még jó, hogy gyorsan szűnik csalfasága.
Mi van Szilvián, ami hű szememnek
Nem látszanék Júlia arcán szebbnek?

VALENTIN

Gyertek, gyertek mindketten kézfogásra:
Boldog békét hadd kösse köztetek;
Ne vívjanak már a szerelmesek!

PROTEUS

Tanúm az Ég, betelt vágyam örökre.

JÚLIA

Be az enyém is!

Belépnek a rablók a herceggel és Thurióval

RABLÓK

Zsákmány! Zsákmány! Zsákmány!

VALENTIN

Csak vissza, vissza! Ez urunk, a herceg.
Kegyelmes úr, egy kegyvesztett köszönti,
A száműzött Valentin.

HERCEG

Ó, Valentin!

THURIO

Ni, ott van Szilvia! Ő az enyém.

VALENTIN

El onnan, el, mert halál fia vagy;
Ne csordítsd túl a cseppet a poháron;
Ne mondd tiednek Szilviát - ha mondod,
Egész Verona nem ment meg! Ime,
Itt áll: de próbálj hozzányúlni csak,
Még lélegzeted sem érheti őt!

THURIO

Ugyan, Valentin úr, kell is nekem:
Bolond, ki bőrét vásárra viszi
Egy lányért, ki nem szereti viszont:
Máris lemondtam, legyen a tied!

HERCEG

Be aljas vagy, milyen jellemtelen!
Minden követ megmozgattál kezéért,
S most hitványul egy szóra elhagyod.
De, őseim becsületére mondom,
Méltányolom jellemedet, Valentin,
Megérdemled egy királylány kezét is.
Ezennel hát kitörlök haragot
S neheztelést szivemből: jöjj haza,

Új állás legyen érdemed jutalma.
Sőt, Valentin, megtetézem szavam,
Derék ifjú vagy, nemes származásu;
Vidd Szilviát, tiéd, megérdemelted.

VALENTIN

Boldoggá tett kegyével, köszönöm.
Egyetlen kívánságom volna még,
Lánya kedvéért teljesítse, kérem.

HERCEG

Jó, teljesül. Nem lányomért, miattad.

VALENTIN

E többi számüzöttek, társaim,
Mindannyian kiváló férfiak:
Bocsássa meg nekik, amit hibáztak,
S hívassa vissza a száműzetésből.
Már megjavultak, nem féktelenek,
Nagy állásokra is méltók, uram!

HERCEG

Meggyőztél: megbocsátok hát nekik.
Intézkedj róluk érdemük szerint.
S most indulás: végződjék a viszály
Víg játékkal, páratlan ünnepéllyel!

VALENTIN

Majd, míg megyünk, bátorkodom mosolyra
Fakasztani, kegyelmes hercegem.
E kis apródról mi a véleménye?

HERCEG

Bájos legényke. Ni, hogy elpirult!

VALENTIN

Több báj van benne, mint legény, uram!

HERCEG

Hogy érti ezt?

VALENTIN

Majd elmesélem önnek, míg megyünk,
S ugyan elbámul a történeten.
Jöjj, Proteus, hallgasd meg büntetésül
Kettős udvarlásod történetét:
S aztán egy napon legyen esküvőnk,
Együtt örüljünk, együtt ünnepeljünk!

El valamennyien

- oOo -